



T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE KARAR VERME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ”

Muhammet Sıddık TAŞGİT

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

KARAMAN – 2012



T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE KARAR VERME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ”

Muhammet Sıddık TAŞGİT

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hasan ŞAHAN

KARAMAN – 2012

ÖNSÖZ

Yaşamak; birey için, sorumluluk duygusu içinde, kâinatı resmeden fotoğrafta yerinin anlamını gerçekleştirme sürecinde, vizyonunun ne olduğunun, misyonunun ne olacağına bilinciyle sürdürülen olgunluktur. Bu olgunluğa erişmek; akıl, irade, düşünce ile donatılmış her insanın gayesi olmalıdır.

Öncelikle bana bunca nimeti bahşeden RABBİME sonsuz hamd-u senalar olsun!...

Eğitim hayatım boyunca bana bilgileriyle destek olan ve bu günlere gelmeme katkı sağlayan bütün hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim ve bu araştırmanın planlanması sürecinden sonuna kadar, her türlü soruma karşılık, sabrı ve değerli bilgi ve deneyimleriyle cevap veren, geribildirimleriyle bana ışık tutan, yardım ve katkısıyla emek veren; samimi ve sıcak yaklaşımıyla desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan ŞAHAN'a sonsuz şükran duygularımı ifade etmek isterim.

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince, ilgisini esirgemeyen, her yardıma ihtiyacım olduğunda yanımda bulabildiğim, deneyimlerinden her zaman yararlandığım, kendisini bir akademisyen olarak kendime örnek aldığım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Murat TEKİN'e;

Yüksek lisans eğitimim süresince, her görüşmemizde babacan ses tonu ve sıcacık yüreği ile beni cesaretlendiren, mesleki incelikleri öğreten, tanımaktan onur duyduğum değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Selahattin AKPINAR'a;

Çocukluğumdan beri tanıdığım, lisans eğitimimde hocalığı yapan ve Yüksek lisansa başlamam konusunda beni sürekli cesaretlendiren, bu konuda motive edip başlamamı sağlayan ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen öz ağabeyim gibi sevdiğim, çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Gökhan BAYRAKTAR'a;

Yine çalışmam süresince bana yardımcı olan mesai arkadaşlarım Mustafa Esen, Mustafa Bulut ve Mustafa Önder'e;

Çalışmamın uygulama aşamasında bana kolaylık gösteren okul yönetimi, akademisyen ve öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunarım

Son olarak bugünlere gelebilmem için bana maddi manevi destek olan ve hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan başta çok kıymetli annem Nezahat TAŞGİT ve babam Mukaddem TAŞGİT olmak üzere kardeşlerim Zeynep, Yakup, Baki ve Taha'ya; dualarıyla hep yanımda hissettiğim sevgili Meryem Satılmış'a ve Hayat Korkmaz'a, oğluma yalnızlığı hissettirmeyen eşimin ailesine, özellikle sevgili Seda'ya, sabırla yokluğuma katlanan biricik eşime ve canım oğlum Yavuz Selim'e teşekkürü üzerime bir borç biliyorum.

MUHAMMET SİDDİK TAŞGİT

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE KARAR VERME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 01/08/2012

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Hasan ŞAHAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat TEKİN

Üye :

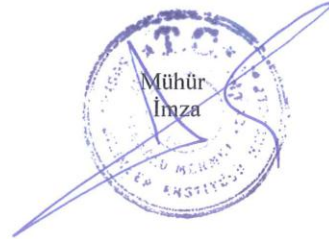
Üye :

İmzası



Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 13.../08/2012 tarih ve 19/97 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Kemal ESENGÜN



KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTEİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
“ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE KARAR VERME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ”

MUHAMMET SİDDİK TAŞĞİT

ÖZET

Bu çalışma; üniversitede öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini; Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi 2011-2012 bahar dönemi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin İktisat, İşletme ve Kamu Yönetimi bölümlerinde, örgün eğitime devam eden, 1029’u kadın, 836’ı erkek öğrenci olmak üzere, toplam 1855 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; evren gurubundan tesadüfi yöntemle seçilmiş, 353’ü kadın, 209’u erkek öğrenci olmak üzere toplam, 562 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, Mann ve diğ. (1998), tarafından geliştirilen (Melbourne Decision Making Questionary) ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Karar Verme Ölçeği, Arıcağ (1999) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Ölçeğinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde ise; Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Testi, person momentler çarpımı korelasyon analizi(spearman testi) kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

Araştırmada yararlanılan Karar Verme Ölçeğinin (karar vermede öz saygı düzeyleri, dikkatli karar verme düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri); Benlik Saygısı Ölçeğinin (benlik değeri düzeyleri, özgüven düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarı ve üretkenlik düzeyleri) alt boyutları bulunmaktadır. Araştırma bulgularında üniversite öğrencilerinin, cinsiyet değişkenine göre; karar vermede özsaygı düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, benlik değerleri düzeyleri ve özgüven düzeyleri arasında; bölüm değişkenine göre ise; karar vermede özsaygı düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri, benlik değerleri düzeyleri ve depresif duygulanım

düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin, sınıf değişkenine göre; kaçınan karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri ve depresif duygulanım düzeyleri arasında; spor yapan öğrenci ile yapmayan öğrenci değişkenine göre ise; karar vermede özsaygı düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri ve özgüven düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre karar verme düzeyleri ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olmadığı tespit edilirken, baba eğitim düzeyi değişkenine göre; karar vermede özsaygı düzeyleri, benlik değeri düzeyleri ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Ayrıca; üniversite öğrencilerinin karar verme özsaygısı ve benlik saygısı değerleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Karar, Karar verme

KARAMANOĞLU MEHMETBEY UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
“INVESTIGATING THE UNIVERSITY STUDENTS' SELF-ESTEEM AND LEVEL
OF DECISION MAKING”

MUHAMMET SİDDİK TAŞGİT

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the university students' self-esteem and level of decision making.

The research population consists of 1855 students (1029 female, 836 male) study in Physical Education and Sport College and the Business, Economics and Public Administration branches of Faculty of Economics and Administrative Sciences of Karamanoğlu Mehmetbey University, in the spring semester 2011-2012. The sample consists of 562 students (353 female, 209 male student) are randomly selected from the population.

In order to achieve the research objectives, the researcher developed a personal information form. In the developing process of the personal information form, the researcher benefited from Melbourne Decision Making Questionnaire (developed by Mann and others, 1998), Decision-Making Scale (translated into Turkish by Deniz, 2004) and Self-Esteem Scale (developed by Arıcak, 1999). In the analysis of the data; Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis Test, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient (spearman test) were used. $p < 0.05$ significance level was adopted in the interpretation of results.

Decision-Making Scale utilized in this study (self-esteem levels of decision making, careful decision-making levels, avoidant decision-making levels, decision-making levels of procrastination, panic decision-making levels); Self-Esteem Scale (level of self-worth, confidence levels, levels of depressive affect, self-sufficiency levels, achievement and productivity levels), there are sub-dimensions. The results of the research show that there is a significant difference between the university students' self-esteem levels of decision making, procrastination decision-making levels, self-worth levels and self-confidence levels in terms of the gender of student variable. Also, in terms of the education department variable; there is a significant difference between the university students' self-esteem levels of decision making, procrastination decision-making levels, self-worth levels, panic decision-making

levels and levels of depressive affect. According to the class variable; there is a significant difference between avoidant decision-making levels, panic decision-making levels, procrastination decision-making levels and levels of depressive affect. According to the relation to sports variable; in terms of the university students' self-esteem levels of decision making, procrastination decision-making levels and self-confidence levels, there is a significant difference between the students engaged in sports and not engaged students. According to the variable of the students' mothers' education levels; there is no significant difference between decision-making and levels of self-esteem. On the other hand, according to the variable of the students' fathers' education levels; there is a significant difference between self-esteem levels of decision making, self-worth levels, and achievement and productivity. In addition, between the students' decision-making self-respecting and levels self-esteem, significant relationships were found.

Key words: Self, Self-Esteem, Decision, Decision-making

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix

BÖLÜM I GENEL BİLGİLER

GİRİŞ	1
1.1. Benlik.....	4
1.1.1 Değer Ve Kişilik Kavramları.....	4
1.1.2 Benlik Nedir?.....	6
1.1.3 Benlik Kavramı.....	7
1.1.4 Benliğin Görevleri.....	10
1.1.5 Benlik Gelişimi.....	10
1.1.6 Benlik Algısı.....	11
1.1.7 Benlik Saygısı.....	14
1.1.8 Benlik Saygısının Gelişimi.....	17
1.1.9 Benlik İle İlgili Kuramsal Çalışmalar.....	18
1.1.10 Benlik Saygısı İle İlgili Çalışmalar.....	22
1.2. Karar Verme.....	24
1.2.1. Karar Verme Kavramı	24
1.2.2. Karar Verme Kavramının Dayandığı Kuramsal Temeller.....	25
1.2.2.1. Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı.....	25
1.2.2.2. Fayda Kuramı.....	26
1.2.2.3. Çatışma Kuramı.....	27
1.2.2.4. Bilişsel GÜdü Kuramı.....	28
1.2.3. Karar Verme Süreci.....	28
1.2.4. Karar Verme Stilleri ve Stratejileri.....	31
1.2.5. İyi Kararın Nitelikleri.....	34
1.2.6. Karar Verme İle İlgili Çalışmalar.....	35

BÖLÜM II MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	37
2.2. Evren Ve Örneklem.....	37
2.3. Verilerin Toplanması.....	37
2.3.1. Kişisel bilgi formu	38
2.3.2. Benlik Saygısı Ölçeği.....	38
2.3.3. Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirliği.....	39
2.3.4. Benlik Saygısı Ölçeğinin Geçerliği.....	39
2.3.5. Melbourne Karar Verme Ölçeği.....	40

2.3.6. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Güvenirliği.....	41
2.3.7. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Geçerliği.....	41
2.4. Verilerin Analizi.....	41

BÖLÜM III BULGULAR

3.1. Değişkenlere Göre Frekans Dağılımları.....	44
3.2. Değişkenlere Göre Test Sonuçları.....	49

BÖLÜM IV TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma.....	74
4.2. Sonuç.....	81
4.2. Öneriler	82
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa No**

Şekil: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarŐisi	22
--	----

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	43
Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	43
Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	43
Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	44
Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Gelir Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	44
Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin ailenizin aylık gelir Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	44
Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Yer Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	45
Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Aile Yapısı Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	45
Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	45
Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	46
Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Baba Meslek Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	46
Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Anne Meslek Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	46
Tablo 13. Üniversite Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	47
Tablo 14. Üniversite Öğrencilerinin Branş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı	47
Tablo 15. Üniversite Öğrencilerinin Hangi Amaçla Spor Yaptıklarını Gösteren Frekans Dağılımı	47
Tablo 16. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi.....	48
Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi	49

Tablo 18. Cinsiyet Değişkenine Göre üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları	50
Tablo 19. Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları	51
Tablo 20. Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	52
Tablo 21. Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	54
Tablo 22. Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	56
Tablo 23. Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	58
Tablo 24. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	60
Tablo 25. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	62
Tablo 26. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	64
Tablo 27. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	66
Tablo 28. Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları	68
Tablo 29. Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Testi Sonuçları	69
Tablo 30. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeyleri ile Benlik Algı Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları	70

GİRİŞ

İnsan; akıl, düşünce ve irade ile donatılmış bir varlıktır. Önceden saptanmış amaçlara ulaşmak üzere bu donanımı kullanmaktadır. Karşılaştığı durumlar, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir karar verme işlemi gerektirmektedir. Zihinsel bir süreç olarak karar verme, insanın en önemli yaşam becerilerinden birisidir.

İnsanoğlu ilk doğduğunda tümüyle bağımlıdır. Bir başkası (ki; bu ilk etapta akla gelen, annedir) yardım etmezse yaşamını sürdüremez. Yedirilmesi, giydirilmesi, bakılması, gözetilmesi gerekir. Bu tümüyle bağımlılık, belirli bir müddet sonra yavaş yavaş yerini bağımsızlaşma eylemlerine bırakır. Büyüdükçe bağımsızlaşma gereksinimi kuvvetlenir ve birey; kendi sınırlarını, kendi gücünü, kendi yaşamını keşfetme çabası içerisine girer. Bu çaba içerisinde attığı her adımda benlik, kendilik diye adlandırdığımız olgu ile bir takım kararlar alır, hayatına yön tayin eder. Bu döngü yaşamın her anını kapsayacak nitelikte olup bazen mutlu bazen mutsuz, bazen olumlu bazen olumsuz olmakla beraber hep vardır; var olmaya da devam edecektir.

Biyolojik ve sosyal bir varlık olan insanın, yaşamını sürdürebilmesi için birtakım fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimleri vardır. Bu gereksinimlerinin karşılanması sürecinde olumlu veya olumsuz gelişmeler, bireyin uyum düzeyini etkilemektedir. Birey bu uyum sürecinde hem kendine yönelik hem de çevresine yönelik tutumlar geliştirebilmektedir. Kendi özellikleri, yaşam koşulları, farkında olma düzeyleri, benlik saygıları, karar verme biçimleri gibi “bireye ait” durumlar, yaşamlarını direk ya da dolaylı etkileyebilmektedir(Avşaroğlu, 2007).

Karar verme becerisi, bireylerin kişilik özellikleri ve sosyalleşme düzeyi ile ilgilidir. Karar bir hedefe ulaşabilmek için eldeki imkan ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun görüneni seçmektir. Karar verme, çeşitli durumlar arasından seçim ve tercih yapmakla ilgili bilişsel ve davranışsal çabalarını bütünüdür. Çok seçenekli karar verme süreçleri, bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır (Deniz, 2004; Kuzgun, 1992)

Bireyin kendisini benimsemesi, değer vermesi, kendine güvenmesi ve saygı duyması anlamında olan bu kavramın, insan yaşamında özellikle ergenlik yıllarında çok önemli bir yeri vardır. İlk dönem bağlanmalarından başlayarak erken dönem çocukluk yılları da dâhil ergenliğe kadar geçen süre içerisinde bireyde bir kimlik duygusu oluşur. Bu kimlik duygusuna paralel olarak bir benlik saygısı gelişir. Yaşanmış olayların/ilişkilerin duygusal yönüne göre benlik saygısı ya da kimlik olumlu ya da olumsuz değerler alacaktır (Fenichel, 1974)

Üniversite öğrencisi, birey olarak kendi gelişimsel sorunları olan bir kişidir. Kendi kimliğini bulma, toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme, uyum sağlama ve olgunluğa erişme durumundadır. Bu nedenle başa çıkma çabaları ve psikolojik iyi olma ile ilgili süreçler karşılına çıkmaktadır. Dolayısıyla sosyal yaşama uyum sağlamaları ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilmeleri önemli görülmektedir. Bu açıdan üniversite öğrencilerinin ihtiyaçları, problemleri, üniversite ortamına uyum süreçleri, mesleki tutumları, psikolojik hizmetlerden faydalanma imkânları, üniversite psikolojik hizmetler servisinin daha kapsamlı olarak incelenmesi ve sonuçlarının üniversiteye yönelik öğrenci kişilik hizmetleri açısından daha iyi yapılandırılması gerekmektedir(Avşaroğlu, 2007)

Türkiye’de yükseköğretim gençliği, öğrenim görmek için aile ortamlarından ayrılarak değişik şehirlerden gelerek üniversite ortamına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum sürecinde değişik problemlerle karşılaşmalarının kaçınılmaz bir durum olduğu söylenebilir. Bu problemler, akademik ve mesleki, aile, sosyal uyum, stresle başa çıkma, karar verme, kişilerarası duyarlılık gibi pek çok alanda ortaya çıkabilmektedir. Gençler bu problemleri aşmaya çalışırken çeşitli kaynakların neden olduğu zorlanmalar sonucunda psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler (Üre, Yalçın ve Hamarta, 2001). Bu zorlanmalar değişik şekillerde onların yaşamlarını etkilemektedir. Etkilenme şeklinin öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Öte yandan bireyin iç ve dış kaynaklı koşulları bu etkilenmenin düzeyini belirleyici özellik taşıyabilmektedir (Abramson, Metalsky ve Alloy, 1989; Cartwright ve Cooper, 1997; Gökşen, 2001). Öğrencilerin herhangi bir güçlkle karşılaşması, bir başa çıkma sürecinin başlamasına ortam sağlamaktadır.

Üniversite yılları, öğrencilerin gelecek yıllarını etkileyen, mesleki yaşamlarını şekillendiren bir süreç olduğu düşünülürse, bu süreçte edinimlerinin etkisi sonraki yaşamına katkılar sağlayacağı söylenebilir. Onlara karşı stres faktörlerinin en aza indiği, kendi kararlarını verebilecekleri ve verdikleri kararları uygulayabilecekleri bir ortam sağlanabilirse hem ruh sağlığı açısından hem de kişilik ve sosyal gelişimi açısından çok önemli katkılar sağlanmış olacaktır. Bu katkılar, aile ortamından başlamış ve daha sonra sosyal çevrede devam etmiş olan benlik saygılarını da etkileyecektir. Dolayısıyla öğrencilerin gelişimsel süreçlerinde, çevresel koşulların; barınma, güvenlik, ekonomik, mesleki ve kişisel gelişimlerine katkılar sağlamanın sayısız yararları olacağı söylenebilir. (Avşaroğlu, 2007)

Benlik saygısı; kısaca kişinin kendini ne kadar önemseydiği, nasıl gördüğü olarak tanımlanan, kişinin kendine soracağı “bir birey olarak kendimi ne ölçüde sevmekte, kabul etmekte ve kendime ne ölçüde saygı duymaktayım” sorularına objektif bir biçimde cevaplandırıp değerlendirme yaptığı bir olgudur. Bununla beraber, bireyin

var olduğu günden itibaren, benimsediği veya benimsemediği olumlu ya da olumsuz her davranışa göre bir karar verme zorunluluğu içerisinde olması münasebetiyle, karar verme durumu da önemli bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan, herhangi bir davranışın sergilenmesine karar vermeden önce, hem belirli bir süreç içerisinde, hem de birçok değişkenin farklı biçimlerde rol aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu değişkenlerin önem arz eden iki boyutunun (benlik saygısı ve karar verme düzeyleri), niversite de((Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) ğrenim gören öğrenciler üzerindeki etkilerinin araştırılması ve değerlendirilmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Ayrıca alışma gurubumuzla sınırlı olan öğrencilerde belirlenen ortak düşük benlik saygısı ve öğrencilerin yaşamlarına etki edebilecek olumsuz karar verme düzeylerinin yine ortak payda da niversite gençliğinin tümüne yönelik olumlu ve pozitif yönde olmasını sağlayacak çeşitli çalışmaların yapılması yönüyle, bu çalışmanın önem arz ettiği düşünülmektedir.

BÖLÜM I

GENEL BİLGİLER

1.1. Benlik

Bazen 'kendilik' bazen 'benlik' bazen de 'özdeşim' dediğimiz kimlik bilinci hayatımızı, başarılarımızı veya başarısızlıklarımızı etkileyen en önemli öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kişilik, benlik ve kimlik kavramlarını da içinde taşıyan bireye ait bütün ayırım özellikleridir (Kulaksızoğlu, 1998). Benlik bireye özgü olup, kişiyi o kişi yapan değerler bütünü olması sebebiyle değer ve kişilik kavramlarını kısaca değinmemiz gerekmektedir.

1.1.1. Değer ve Kişilik Kavramları

Ben, benlik, kişilik çoğunlukla eş anlamlı olarak kullanılan kavramlardır. Kişiyi o kişi yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü anlatır. Benlik kavramı (self concept) insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır (Yiğit, 2010).

Yaşama anlam kazandıran ve sübjektif bir kavram olan değer; Gözle görülmesi ya da elle tutulması mümkün olmayan, ancak davranışlarla tanımlanabilmekte ve sözle ifade edilmektedir. Değerler davranışları yönlendiren, yaşamdaki amaçlar için temel kriter sağlayan kararlara, faaliyetlere, süreklilik kazandıran ve biçimlendiren isteklerle ilişkili duygulardır. Son birkaç yüzyıla baktığımızda değerler sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olmuştur. Sosyolog, sosyal psikolog, antropolog ve psikologlar bu alanda araştırma yapan bilim adamları arasında gösterilebilir (Yiğit, 2011).

Kişiliğin temel özelliklerini veren 'ben' ya da 'benlik' (The ego , le moi , dasich) denilen katman son yıllarda ruhbilimcilerin en çok çalıştıkları alanlardan biri durumuna gelmiştir (Köknel, 1985). Benlik kavramı, kişinin varoluşunu ve kişi tarafından sezilerek farkında olduğu deneyimleri içine alan bir kavramdır (Kasatura, 1998).

Değer, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Aristoteles'in deyişiyle, kişilere "insanın işini" yapabilecek duruma gelmeleri için yardımcı

olmak: yani kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktır.

Tüm bu ifadelerden elde edilen değerler tanımlarından yola çıkılarak değer, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü olarak tanımlayabiliriz (Yiğit, 2011).

Kişilik ise, bireyin sosyal ve psikolojik tepkilerinin tümüne verilen bir isimdir. Aynı zamanda bir kimsenin kendine göre belirgin bir özelliği olması durumudur veya bir bireyi diğerlerinden farklı kılan bütün ayırıcı özellikleri onun kişiliğini oluşturmaktadır. Bireyin sosyal, ahlaki, zihinsel ve psikomotor özelliklerinin bütünleşmesi ile ortaya çıkan kişilik (şahsiyet), insanın tüm özelliklerini içeren geniş kapsamlı bir kavramdır. (akt. Dilek, 2007).

Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılır; altıncı yaşta ana çizgiler belirir, ancak son biçimini alması gençlik çağının sonuna doğru olur. Kişilik çizgileri uzun sürede biçimlendiği için kolay değişmez. Kişilik bireyin çevresiyle sürekli etkileşimi ve uyum çabası sonucu oluşur (Yörükoğlu, 2000).

Kişilik, insanın özgün psikolojik imzasıdır. İnsanın bütün davranışlarına ve kişinin zaman içindeki değişimine yansır (Morris, 2002).

Kişinin kendisi ile ilgili farkındalık kazanması ve kendi özelliklerini tanıması, kişilik gelişiminde önemli bir husustur. Bireylerin kendisi ile ilgili özellikler hakkında fikir sahibi olması ve bu özelliklerin düşünceler, değerler ve davranışlar boyutunda tutarlılık ve devamlılık göstermesi durumu ergenlikte artmaktadır (Aydın, 2005).

Kişilik (personality) bir bireyin tüm ilgi, tavır ve yetenekleriyle dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir kavramdır (Cüceloğlu, 1993:405). Kişiliğin oluşumunda “varolan” kalıtsal etkenlerle toplum ölçülerine göre “olması gereken” çevresel etkenlerin rolü büyüktür (Cüceloğlu, 1993).

Kişilik, hem içerik hem de gelişim öğelerini bir arada taşıyan, aynı şekilde hem değişime hem de kararlılığa olanak tanıyan karmaşık ve dinamik bir sistemdir. Kişilik etkileşen bir sistem olarak kabul edildiğinde, herhangi bir alanda ki değişimin sistemin bütününde de değişime yol açacağı açıktır. (Onur, 1995)

Kişilik kavramı, bir insanı diğer insanlardan ayıran özelliklerin her birini, çevresine uyum sağlamak için gerçekleştirdiği davranış şeklini belirtir. Her insan belli

durumlarda, önceden kestirilebilen belli tutumlar takınır, olaylar karşısında belli duygusal tepkiler gösterir ve kendine özgü davranış sergiler (Yörükoğlu, 2000).

Bireyin çeşitli kişilik özelliklerine ne derece sahip olduğunu ya da kişinin kendisini algılama biçimi olarak tanımlayabileceğimiz benliğin insan hayatında çok büyük yeri vardır (Sungur ve Yüksek, 2009).

1.1.2. Benlik Nedir?

Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir. Başka bir deyişle kişiliğin temel özelliklerini veren katmandır (Özerkan, 2004). Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımız ve kendi kendimizi görüş, düşünüş tarzımızdan oluşur. Bu bakımdan kişiliğin öznel yanı olarak tanımlanabilir (Baymur, 1984).

Benlik insanın kendi kişiliğine ilişkin kanıların toplamı, insanın kendini tanıma ve değerlendirme biçimidir (Köknel, 1985).

İç varlığımızın bütünü temsil eden benlik karmaşık bir kavramdır. Benlik bazı soruların cevabını içerir.

- Ben neyim? Bu sorunun cevabını bazı kimseler genellikle olumsuz olarak yani ben beceriksizim, aptalım, çirkinim diye cevaplandırabilir.

- Ben ne yapabilirim? Bende ne gibi yetenekler var? Ben iyi konuşurum, güzel resim yaparım, matematikten anlarım gibi kendimizde ne gibi yetenekler olduğuna ilişkin kanılarımız benliğin bir yanını oluşturur.

- Benim için ne değerlidir? Ben ne yapmalıyım ve ne yapmamalıyım? Örneğin, başkalarına yardım etmeliyim, para kazanmalıyım, kopya çekmemeliyim, ya da yakalanmamak şartıyla kopya çekmenin bir sakıncası yoktur, her şeyden önce kendimi düşünmeliyim, gibi bireyin içinde bulunduğu toplumdan kendine göre önemli olumlu ya da olumsuz yargılardan oluşan bir değer sistemi vardır. Bu da benliğin önemli bir yanıdır.

- Hayattan ne istiyorum? Doktor, mühendis, öğretmen, iyi giyinen bir insan gibi ideal ve arzular da benliğin bir yanını oluşturur (Baymur, 1993)

1.1.3. Benlik Kavramı

Psikoloji bilim dalının önemli kavramlarından biri olan benlik kavramı (self-concept), doğduğumuz andan itibaren, basımızdan geçen sayısız olaylar ve diğer insanlarla olan etkileşimlerimiz gibi birtakım yaşantılarımız sonucunda kazanılan bir oluşumdur (Baymur, 1985).

Kişiliğin öznel yanını ifade eden benlik son yıllarda üzerinde çok çalışılan konuların başında gelmektedir. Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanıların toplamı, insanın kendini tanıma ve değerlendirme biçimidir. Benlik, bireyin kendisi ile algılamalarının, bireysel atıflarının, geçmiş yaşantılarının, gelecekle ilgili hedeflerinin, sosyal rollerinin onun zihninde temsil edilişi ve zihinde “ben” olarak odaklaşmasıdır (Sayiner ve diğ., 2007).

Benlik ile sistemli bir şekilde ilgilenen ilk psikolog James'tir. Psikoloji bilimi içinde benlik konusunun ele alınışı William James'in The Principles of Psychology (1952/1891) adlı eseriyle başlar. James bu eserinde, benliğin “bilen benlik (self as knower)” ve “bilinen benlik (self as known)” olarak iki boyuta düşünülmesi gerektiğini, bilimin konusunun ise bilinen benlik olmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir. Çünkü bilen benlik özne (I) bilinen benlik ise nesnedir (me). Konu, bilginin nesnesi olduğuna göre benlik bilme konu edildiğinde “nesne” durumuna düşmektedir. Dolayısıyla psikolojinin bilinen konusu benliktir. Ona göre benlik, maddi benlik, sosyal benlik, manevi benlik ve saf benlikten oluşmaktadır. James benliği, en geniş anlamıyla kişinin kendine söyleyebileceği her şeyin toplamı olarak tanımlamıştır (Akt: Yiğit, 2010).

Benlik kavramı (self concept) bilişsel gelişim süreçleri tarafından geliştirilen ve kontrol edilen bir yapıdır. İnsanın kendi kendini, benliğini algılama, kavrama biçimi olarak tanımlanan benlik kavramı pek çok kuram gibi psikoloji tarihinde önemli bir konuma sahiptir. Benlik kavramı basitçe, bireyin bir insan olarak kendi davranışlarına, yeteneğine, değer biçmesine ve bedenine karşı duyduğu saygı, bunlara karşı gösterdiği tutum, değerlendirme, değerlerin toplamı olarak ifade edilir. İnsan hayatının çeşitli noktalarında duygusal ve bilişsel değişkenler bireyin benlik kavramına çeşitli şekilde katkıda bulunurlar. Aynı zamanda benlik çevreden alınan geri bildirimlere dayanarak, toplumsal etkileşimlerle gelişme göstermektedir. (Erman ve Ark., 2007).

Benlik kavramı, bireyin kendisi hakkındaki düşüncelerini belirleyen temel öğedir. Bireyin kimliği, kendilik değeri, fiziksel ve düşünsel yetenekleri, sınırları, inançları, değer yargıları, amaçları, istekleri vb. gibi kendisi hakkındaki algıların tamamıdır. Benlik, bireysel bütünlüğün merkezidir ve bireyin kendisini her yönüyle tanıması ve kabul etmesi için benliğinin farkına varması gerekir. Benlik, bireyselleşmenin

son noktasıdır ve bireylerin benlik algıları, kendisini tanımlama biçimi olan benliğe göre şekillenmektedir. Diğer bir deyişle benlik bireyin kendisinin farkında olması ve bireyin bilinçli bir şekilde kendi varoluşunu gerçekleştirme, kendisi olmanın durumudur (Çakmak ve Kara, 2009).

Benlik kavramı sahsın kendi ile algılamalarının, kişisel atıflarının, geçmiş yaşantılarının, gelecekle ilgili hedeflerinin, sosyal rollerinin onun zihninde temsil edilişi ve zihinde kavramsal ben olarak odaklaşmasıdır. Bireylerin sahip oldukları benlik şemaları ve içerikleri, söz konusu sahsın algılarını, bellek ve değerlendirmelerini etkileyen bir husustur. Her kişinin benlik kavramında kendine özgü çarpıcı yönler mevcuttur (Aydın, 1996).

‘Sullivan'a göre üç önemli benlik sistemi vardır:

1) İyi Ben: Anneyle olan, ödül getiren, hoş karşılanan ilişkiler sonucu oluşur. Çocuk kendine karşı olumlu duygular geliştirir ve kendine olan saygısını artırır.

2) Kötü Ben: Annenin hoş karşılamadığı durumlar sonucu oluşur. Kötü ben kaygı içindedir. Ancak bu kaygı aşırı uçta değildir. İstenmeyen davranışın engellenmesinde bireye yardımcı olur. Ancak kötü ben'de birey kendine karşı olumsuz duygular geliştirir. Bu duygular bireyin anti-sosyal davranışlara girişmesini otomatik olarak engeller, bilincin gelişmesine de yardımcı olur.

3) Ben ve Ben Olmayan: Yapıcı bir fonksiyonu yoktur. Benliğin bu kısmı annenin çocuğa karşı aşırı bir hoşnutsuzluk gösterip çocukta kuvvetli bir kaygıya yol açmasıyla oluşur. Birey diğer benliklerle olan bağı koparır, kontrol edemez hale gelir. Benliğin bu kısmı bilinçaltı düzeyde kalır ve birey bundan kaynaklanan olaylarla karşılaşınca aşırı bir anksiyete duyar (Akt: Yiğit, 2010).

Sahip olduğumuz benlik bilincimiz, kendimiz ile ilgili düşüncelerimizi ve algılamalarımızı içerir. Ancak benlik bilinci her zaman gerçeği yansıtmayabilir. Başarılı olduğumuz halde kendimizi başarısız değerlendirebiliriz. Benlik bilinci kendimizi nasıl gördüğümüzü ifade etmektedir (Cüceloğlu, 2002).

Roger'a göre, bireyin kendisiyle ilgili düşünceleri, algılamaları ve inançları benliğini ve bilincini oluşturmaktadır. Yine Roger, benliğini tam olarak ortaya koyan bireyi kendini gerçekleştirmiş olan birey olarak değil, kendini gerçekleştirmekte olan birey olarak görmüştür. Diğer bir deyişle, benliğin gelişimi sürekli bir ilerleme ve süreklilik gösterme durumundadır. Yine Roger, benliğini geliştiren bireylerin özelliklerini yaşantılarının açık, her anlarının dolu dolu yaşama eğilimi, başkalarının düşünceleri ya da

mantığı yerine kendi içgüdüleriyle davranabilmesi yeteneği, davranış ve düşüncelerde özgürlük duygusu ve yüksek düzeyde yaratıcılık olarak belirtmiştir (Kara, 2009:76). Roger ayrıca, bireyin kendisi ile ilgili düşünceleri etkileyen iki faktörden birisinin bireyin kendisine bakış açısı bir diğersinin ise çevre olduğunu da belirtmiştir (Üstün ve Akman, 2002).

Strong (1957), dört temel benlik kavramından bahsetmiştir. Bunlar;

1. Bireyin benlik değeri, rolleri ve yeteneklerinin algısı olarak “bütünsel benlik kavramı”,
2. Başarı ya da başarısızlık gibi düzensiz ve geçici olaylardan etkilenen duruma bağlı olarak değişen “değişken benlik kavramı”,
3. Başka insanların bireyi kabul etmesi ve bireyin sosyal yeterliliğine bağlı olan “sosyal benlik kavramı”,
4. Bireyin idealinde ve olmak istediği benlik yapısı olan “ideal benlik kavramı olarak ifade edilir (Örgün, 2000)

Leary ve Tanglely’e (2003) göre; benlik şu üç temel süreci işaret etmektedir;

1. Dikkat Süreci: Bireyin kendisine ilgi göstermesi, kendine ilişkin farkındalığı.
2. Bilişsel Süreç: Bireyin kendisine ilişkin oluşturduğu duygu, düşünce ve algıları
3. Yönelimsel Süreç: Bireyin kendisini, karar verme, kontrol etme gibi mekanizmaları kullanarak yönlendirme çabaları (Akt. Çağlayan. 2011).

Kendini gerçekleştirme, insanın kendi gerçeğini anlaması ve kabul etmesiyle mümkün hale gelir. İşte bu durum içsel varlıkla (öz ben) uyumlu bir benlik algısı sistemin varlığını zorunlu kılar. İçsel varlığının gerçeğine ulaşmış ve onunla bütünlük içerisinde yani içsel odaklı bir benlik algısı sistemi geliştiren bireyler sahip oldukları bu benlik algısını yaşamlarına katmakta bir zorlukla karşılaşmazlar. Buna karşılık benlik algısı sistemleri içsel varlıkla uyumlu ya da içsel odaklı olmayan bireyler yaşamları içerisinde karşılaştıkları zorlanmalı durumlarda ya da bu tasarımlarına aykırı yeni yaşantılarında bu yaşantılarını benlik algısı sistemlerine katamamaları nedeniyle bir uyumsuzluk ve huzursuzluk yaşamaktadırlar. Bu huzursuz ve uyumsuz durumdan kurtulmaya çabalarırken, çoğu kez gerçeklikten sapma, savunmacı davranışlar ve davranış bozuklukları gösterirler (Kuzgun 1983). Savunma ihtiyacı arttıkça uyum daha derin bir bozulmaya uğrar ve giderek patolojik (hastalıklı) bir hal alır (Geçtan 1978).

1.1.4. Benliğin Görevleri

1. İçgüdülerden ve dürtülerden kaynaklanan güdülerini engellemek, denetlemek ve düzenlemek,
2. Çevredeki nesne ve kişilerle bağlantı kurmak,
3. Gerçeği tanımak, denemek, anlamak,
4. Çevreden gelen uyaranları sınırlamak, sıralamak, zamanlamak,
5. Algılamak, saklamak, hatırlamak, düşünmek, karşılaştırmak, çıkarımla yapmak, yargıya varmak,
6. Kişinin karşılaştığı engelleri aşabilecek güçleri toparlamak,
7. Geleceğe ilişkin beklenti ve amaçlar saptamak,
8. Kişiliği kaygıdan kurtaran savunma düzenlerini kullanmak (Özerkan, 2004)

1.1.5. Benlik Gelişimi

Benlik kavramı ve benlik saygısı psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, kişilik psikolojisi ve kültürel psikolojinin belli başlı konularındandır.

Doğum öncesi dönemden başlamak üzere kendisi ve çevresiyle iliksi halinde olan insan gerek kendi bedeninden ve gerekse dış dünyadan uyarımlar almaktadır. Bu uyarımlar ise, duyum izlenimleri halinde yorumlanarak anlamlı bütünlükler oluşturur. Böylece insan yaşamın ilk dönemlerinden başlayarak, kendisi ve çevresi hakkında izlenimler edinmeye başlar. İnsandaki içsel varlık ya da öz ben, yaşamın başlangıcında kendisini, kendisini dünyaya getiren annenin bir uzantısı olarak algılamaktadır yani, henüz kendisini bağımsız bir varlık olarak algılayamamakta ve anne ile birlikteyken benlikle ilgili bir sorun yaşamamaktadır. Yaşamın ilerleyen dönemlerinde ise insan, anne ile ayrı birer varlık olduklarını fark etmeye başlar ve anneden bağımsız bir ben'in varlığına ihtiyaç duyar. Bu durum, yeni bir birliktelik arayışı olduğu kadar, kendisini tanımlayacağı yeni bir sistemi (benlik sistemi) geliştirecek ipuçlarına duyulan ihtiyacı da tanımlamaktadır. İşte esas olarak, insanın bir kimlik sahibi olma ihtiyacını karşılayan benlik algısı sisteminin oluşumu bu ayrılık travmasının yaşanması ile birlikte çevreyle girişilen etkileşimle başlar (Bayat, 2003:3)

Bireyin sosyalleşmesi, doğuştan getirdiği biyolojik yapısı, zeka seviyesi, çevresindekilerin sahip olduğu yaşantı şekilleri vb. sınırları içinde şekil alacaktır. Bu yaşantılar üyesi olduğu kültüre has ortak yaşantılar ile yalnız kendisinin karşılaştığı bireysel yaşantılardır. Kültüre has olarak yaşantılardan toplumun kendine yüklediği ve ondan beklediği sosyal rolleri öğrenir. Bu suretle birey tek bir “ben” değil, birçok “benlerden” oluşan bir “benlik kavramı” geliştirir (akt. Gürbüz, 2009).

Benlik birtakım yaşantılar sonunda kazanılan edinik bir yapı, bir oluşumdur. Başlangıçta çocuk kendi varlığının farkında değildir. Çocuk ben ile ben olmayı birbirinden ayırt edemez. Onun için dünya dıştan mı içten mi geldiğini bilmediği bir izlenimler karmaşasıdır. Fakat benlik çocuk doğduğu andan itibaren başından geçen sayısız olaylarla çevresinde bulunduğu kişilerin etkisiyle yavaş yavaş oluşur. Çocuk çevresi ile olan etkileşimden önce bedeninin sınırlarını öğrenmeye başlar. Benliğin gelişmesinde kişiler arası ilişkilerin büyük bir önemi vardır. Çevremizdeki insanların bize karşı tepkileri benliğin içeriğini fazlasıyla etkiler. Bizim için önemli kişilerin bizi beğenip beğenmemeleri, bizimle övünmeleri ya da bizden utanmaları bu kişilerin hakkımızda söylediği sözler benliğin alacağı şekli etkiler. Kısacası yaşanan olumlu ya da olumsuz her şey benliğin gelişiminde önemli rol oynar (Baymur, 1993).

1.1.6. Benlik Algısı

İnsanın kişiliğinin temelinde "ben" yer alır, bu benliğin merkezinde ise, bir içsel varlık / çekirdek bulunmaktadır. Bu içsel varlık / çekirdek ya da öz ben (gerçek ben) çevresi ile sürekli bir etkileşim içerisinde ve benlik algısı denilen sistem bu etkileşim süreci içerisinde gelişir. Daha açık bir deyişle, insanın doğuştan getirdiği bu içsel varlık / çekirdek / öz ben -ki, genetik bir özellik taşıyıcı çevre ile girdiği bu etkileşim sonucunda benlik algısı adı verilen ve kişinin kendi ile ilgili bir imaj ya da resmini ifade eden sistemi oluşturur (akt. Bayat, 2003).

Birey tarafından algılanan ve kendisini tanımlamakta kullandığı benlik algısı sisteminde yer alan ve yeterlilik algısı oluşturan temel elemanlarda bir değişme zorunluluğu (yani, bireyin kendisinin yeterli olduğunu kabul ettiği bir alanda yetersiz olduğu gerçeği ile karşılaşması durumunda ya da homeostatik denge sürecinde) benlik algısı sistemini parçalayarak bireyde kimlik bir krizinin yaşanmasına neden olacaktır. İşte bu noktada, gerçekçi bir benlik algısına sahip bireyle, gerçekçi olmayan bir benlik algısına sahip birey arasında davranışsal bakımdan farklılıklar gözlenecektir. Gerçekçi benlik algısına sahip bireyler benlik algısı sistemlerini bu yeni duruma kolaylıkla adapte ederek yeni bir benlik algısı sistemi oluştururken ve bu duruma uygun davranışlar gösterirken, gerçekçi olmayan bir benlik algısına sahip bireyler, değiştirmeye cesaret edemedikleri benlik algısı sistemlerini en azından korumak eğilimiyle savunmaya yönelik

davranışlar göstereceklerdir (Eisenberg 1979). Zorlukla kurdukları ve kendilerini ifade ederken kullandıkları bu kimliğin değişmesine karşı ortaya konulan direnme davranışları katı, esneklikten yoksun ve saldırgan bir davranış modeli anlamına gelmektedir.

Gerçekçi olmayan bir benlik algısına sahip bireyler ise; başarısız yaşantılarının sonucunda ortaya çıkan sonuçlardaki paylarını görmek istemezler. Onlar için yaşamlarının kontrolü kendi dışındaki güçlerin elindedir. Bu nedenle başarılı olamamalarının nedeni de bu güçlerin etkisinde aranmalıdır. Yani, kendi yaşamlarında ortaya çıkan başarısız sonuçları dışsal nedenlere yükleme eğilimindedirler. Bu bireylerin motive olmaları da çok güçtür, zira aynı düşünce onların eyleme geçmesinin önündeki engeldir, yaptıkları her iste başarısız olacaklarına çünkü ne yaparlarsa yapsınlar başarılı olabilmelerinin kendileri dışındaki güçlerin etkisine bağlı olacağına inanmaktadırlar. Yapmakta oldukları bir iş ile ilgili başarısızlık ihtimali söz konusunda olduğunda ise başarısızlık korkusu (fear of failure) davranışlarına egemen olur ve çaba göstermekten vazgeçerler.

O halde benlik algısının çeşitli durumları insan davranışlarını nasıl etkilemektedir. Yani daha açık bir ifadeyle, tamamlanmış, somut ve içsel odaklı (gerçekçi) bir benlik algısı ile belirsiz yani tamamlanmamış, dışsal odaklı (gerçekçi olmayan) bir benlik algısı tarafından belirlenen davranışlar arasında ne gibi farklılıklar bulunmaktadır. Bu konuda genel olarak söylenecek şeyler şunlardır (Eisenberg 1979);

1. Gerçekçi bir benlik algısına (yüksek öz-saygı) sahip bireylerin gelecekte bekledikleri gerçekçi ve ulaşılabilir hedeflerden oluşmaktadır.
2. Bu bireyler strese karşı daha dirençlidirler ve yaşamları içerisindeki stres durumları ile başa çıkmada daha başarılı olmaktadır.
3. Gerçekçi benlik algısına sahip bireyler çalışma yaşamlarında işlerine kendi görüşleri ile yaklaşmakta, işleri konusundaki perspektifleri işleri ile ilgili durumları iyi anlamak, kavramak ve başarılı olmak olarak belirlemektedir.
4. Bu bireyler algı ve kanaatlerine güvenmekte (öz güven) ve yaşam ve çalışma yaşamı içerisindeki durumlarının bireysel çabaları tarafından belirleneceğine inanmaktadırlar.
5. Yine bu bireylerin davranışlarına yasama karşı tutumları yol gösterir, tepkilerine ve kararlarına güvenirlere, farklı fikirlere ve yeni düşüncelere açıktırlar ve bu konudaki eğilimlerini kendi kararları belirler.

Gerçekçi olmayan bir benlik algısına sahip bireyler ise;

1. Başkalarına ve kendilerine güvenmezler.
2. Yeni yaşantı ve fikirlere endişe ile yaklaşırlar.
3. Kendileri ile yüzleşmekten kaçarlar.
4. Sürekli ve nedensiz bir başkalarını kızdırmamak duygusunu yasarlar.
5. Dikkat çekmekten kaçınırlar ve sosyal ilişkiler kurmada başarısızdırlar.
6. Bu bireyler dostça ilişkiler kuramazlar, zira çevre onlar için güvenilmezdir.
7. Kendi kararları yoktur, daima diğerleri tarafından kullanılmış ve risksiz kararlar alırlar (Eisenberg 1979).

İnsan yaşamında risk almak kaçınılmazdır. Yani, insanlar yaşamları içerisinde hemen her zaman risklerle karşı karşıyadır. Karar verirken, bir tercihte bulunurken, sosyal beklentiler karşısında tepkide bulunurken, meslek ve çalışma yaşamındaki tercihlerde, yüklendiğimiz sorumluluklarda hep belli risklerle karşılaşırız. Bu durum riskleri yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirirken aynı zamanda risk alma davranışını da yaşamın doğal bir parçası haline getirmektedir. Başarısızlık korkusu ve dolayısıyla benlik algısı (öz-saygı) düzeyi ile yakından ilişkili olan risk alma (risk-taking) davranışı konusunda şunlar söylenebilir; gerçekçi bir benlik algısına (yüksek öz-saygı) sahip olan bireylerin risk alma konusunda yüksek bir istek düzeyine sahip oldukları gözlenmektedir. Bu bireyler yaşamlarının bütününde ya da yaptıkları işlerde hedeflerini seçerken içerisinde akla yatkın, mücadele gerektiren ve gerçekçi riskler buldukları yüksek düzeyli amaçlardan oluşan seçenekleri daha fazla tercih etmektedir. Bu bireyler kişiler arası ilişkilerde de risk almaktan çekinmemekte, ilişkiler iyi niyet ve güven üzerine sürdürülmektedir.

Gerçekçi olmayan bir benlik algısına (düşük öz-saygı) sahip bireyler ise; başarısızlık korkusunun ortaya çıkardığı bir sonuçla risk almaktan kaçınmaktadırlar. Eğer risk almaları kaçınılmaz ise, anlamsızca ve akılcı olmayacak biçimde risk üstlenmektedirler. Bu durumun sonucunda ya ulaşılamaz gerçek dışı hedefler seçilmekte ya da hedef belirsiz (muğlak) olmaktadır. Bu bireylerin yasadıkları temel güvensizlik duyguları diğer insanlarla ilişkilerinde de ortaya çıkmakta ve bu durumun bir sonucu olarak kişiler arası ilişkilerde risk almayarak ya ilişkiden kaçınmakta ya da ilişki çatışmalı olarak sürdürülmektedir. Yaşamın temel bir gerçekliği olarak insanlar, "kendileri gibi olmak" eğilimi içerisindedirler. Bu yaşamsal eğilim suçluluk, utanç, sıkıntı ya da öfke gibi duyguları uzun süre dayanılması mümkün olmayan duygular haline getirmektedir. Bu varsayımdan yola çıkan Maslow ve Rogers gerçekçi bir benlik algısının

göstergesi olan kendini sevme ve kendine saygının (self-esteem / öz-saygı) insanın temel ihtiyaçları olduğunu savunmuşlardır (Bayat, 2003).

1.1.7. Benlik Saygısı

Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörüköğlu, 2000).

Benlik saygısı, bireyin kendisini ne olarak gördüğünün ve kabul edilme veya reddedilme beklentilerinin bir sonucudur; bireyin kendini değerli bulup bulmadığı ya da ne kadar değerli bulunduğunu gösteren bir kavramdır. Benlik saygısı kavramı öğrenilmiş bir yaşantıdır ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Benlik saygısı, bireyin özerkliğini kazanması, yaşamını doyumlu geçirmesi, amaca yönelik etkinlikte bulunması, diğer insanlarla sağlıklı ve sürekli iletişim kurması, yüksek düzeyde uyum göstermesi, değer sistemlerini geliştirmesi, başarılı olması, geleceği doğru planlayabilmesi bakımından önemlidir (Erşan ve diğ., 2009).

Benlik saygısı (self-esteem), benlik kavramının beğenilip benimsenmesini gösterir. Kişinin kendi kendisini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağıda ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Benlik saygısı, bireyin ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir. İnsanların birey olarak, değerleri konusunda vardıkları kanıdır. Kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması ve kendinden hoşnut olmasıdır (Yavuzer 2003).

Ayrıca benlik saygısı, kişinin benliğine karşı sahip olduğu tutuma göre farklılık göstermektedir. Eğer kişi kendi benliğinden memnun ise ve kendini olmak istediğinden aşağıda veya yukarıda görmüyorsa benlik saygısı da yüksek olacaktır. Bu durumda kişinin kendisine olan inancı yerinde olacağı gibi kendini olduğu gibi kabul edecektir.

Diğer bir taraftan kişi benliğinden memnun değil ise ve kendini bu yönde eleştiriyorsa benlik saygısının düşük olması beklenmektedir. Sosyal, ailesel kişisel, fiziksel ve ahlaki özelliklerin de benlik saygısı oluşumunda etkisi olduğu ifade edilmektedir (Avanoğlu 2004).

Branden'e göre (1969) benlik saygısı kişinin kendine olan güvenini ve kendisi hakkındaki doyum duygusunu ifade eder. Başka bir deyişle, kişinin kendisi hakkında

nasıl düşündüğü ve hissettiğidir. Benlik saygısı açısından sağlıklı bir birey, kendini değerli hisseder ve yaşamdaki sorunlarla başa çıkabileceğine güvenir. Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu (ve yine de gerçekçi) bir yaklaşıma sahiptir. Olaylar kötü gittiğinde, kendisini hatalarıyla birlikte kabullenebilir ve kendisini değerli hisseder.

Düşük benlik saygısına sahip kişiler ise, yeteneklerinden kuşku duyar ve kendisi hakkında gerçekçi olmayan beklentileri vardır. Kendi değerleri hakkındaki fikirleri, diğer insanların görüşlerinden fazlasıyla etkilenir ve kendisini acımasızca eleştirir. Hiçbir şeyi yeterince doyurucu bulmama eğilimi vardır (akt. Çağlayan, 2011).

Rosenberg (1965), benlik saygısını kişinin kendine karşı pozitif veya negatif tavrı olarak ele alır. Buna göre kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek; olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip bir birey, kendine saygı duymakta ve kendini toplumda değerli bir kişilik olarak görmektedir. Düşük benlik saygısı ise, genel olarak kalıcı ve sürekli bir şekilde kişinin kendisini olumsuz değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Hamarta ve diğ., 2009).

Kişinin benlik saygısı, kendi kendisiyle olan (içsel) konuşmalarından etkilenir. Diğer canlılardan farklı olarak, insanlar kendi varlıkları hakkında farkındalığa sahiplerdir ve bunu sorgularlar (Aslan, 2006).

Ayrıca Benlik saygısının yüksek olması yaşam kalitesini arttırmakta ve aynı zamanda depresyona karşı da önleyici bir faktördür. Benlik saygısı, kişinin kendine saygı duymasının yanında, güven duyması, kendini benimseyip değer vermesidir. Benlik saygısı yüksek olan insanların kendileri ile ilgili beklentileri yüksektir. Olumlu tutumları ve elde ettikleri başarılı sonuçlardan dolayı kendi görüşlerini kabul ederler. Hem davranışlarına hem de ulaştıkları sonuçlara güvenirlere. Böylece, farklı bir görüş karşısında kendilerini kolaylıkla ifade edebilir ve aynı zamanda yeni fikirleri de dikkate almaya yönelirler. Yüksek benlik saygısı, özgüven, başarılı olma arzusu ve iyimserlik gibi olumlu niteliklerin yanı sıra başkaları tarafından değerli bulunma inancını da gerektirmektedir (Turanlı, 2010)

Düşük benlik saygısı; kaygı, motivasyon eksikliği, intihar davranışları, yeme bozuklukları, depresyon gibi duygusal ve davranışsal bozukluklara neden olabilmektedir (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2009). Benlik saygısı düşük olan bireyin özgüveni azdır, kolay umutsuzluğa kapılır. Bir tartışma sırasında eleştiri almaktan çekinip, kendi fikirlerini beyan edemezler. Katılımcı olmaktan çok dinleyici olmayı tercih ederler (Korkmaz, 1996).

Benlik saygısı yüksek olan kişide kendine güven, iyimserlik, başarıma isteği, zorluklardan yılmama, gibi olumlu ruhsal nitelikler bulunur. Buna karşılık benlik saygısı düşük bir kimsenin kendine güveni azdır, kolay umutsuzluğa kapılır, ruhsal belirtiler geliştirmeye daha yatkındır. Yapılan araştırmalar, benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kendilerini saygı ve kabul edilmeye değer, faydalı ve önemli kişiler olarak algılama eğiliminde olduklarını; bunun yanı sıra kendine güvenme, iyimser olma, zorluklar karşısında direnç gösterme, başarılı olma isteği gibi olumlu ruhsal niteliklere sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca benlik saygısı yüksek olan bireylerin yeniliklere açık, iletişim becerileri gelişmiş, yaratıcı ve araştırmacı niteliklerinden dolayı toplumda daha aktif görevler aldıklarını göstermektedir. Benlik saygısı düşük olan bireylerin ise, insanlara güvenemeyen, karamsar, insan ilişkilerinde adaptasyon sorunu yaşayan, kendini suçlama ve utanç duygularına kapılma gibi kişilik özellikleri gösterdikleri belirtilmektedir (Cevher ve Buluş, 2007).

Özer ve Özer'e göre (2001);

A: Olumlu benlik kavramına sahip bireyler;

1. Kendilerini yeterli ve zeki bulurlar,
2. Kabul edilecekleri ve başarılı olacakları beklentileri ile insanlara yaklaşırlar.
3. Kararlarında ve algılarında güvenlidirler.
4. Grup tartışmalarında dinleyici olmaktan ziyade tartışmacı olurlar.
5. Düşünceleri diğerleri tarafından hoş karşılanmasa da açıklarlar ve fikirlerini savunurlar.
6. Kendilerini saygıya ve kabul edilmeye değer, önemli ve yararlı kişiler olarak algırlar ve kendine güven, başarıma isteği, iyimserlik, zorluklardan yılmama gibi olumlu özelliklere sahiptirler.

B: Olumsuz benlik kavramına sahip bireyler;

1. Alışılmamış fikirleri açıklayamazlar, bu fikirlerinden dolayı eleştirilmekten korkarlar.
2. Dış çevrede olanlardan çok kendi içsel problemleri ile uğraşırlar, dikkatlerini utangaçlıklarına yoğunlaştırırlar.
3. Grup içinde dikkat çekici hareketlerde bulunurlar.
4. İçinde buldukları grubun gölgesinde yaşarlar.

5. Kendilerini diğerlerinden daha aşağıda görürler.
6. Kendilerini utangaç, suçlu, yetersiz ve depresif hissederler.
7. Daha fazla itaat etmeye eğilim gösterirler.
8. Başkalarına güvenmezler, kolay umutsuzluğa kapılırlar, çabuk etkilenirler, bağımlıdırlar(akt. Çağlayan, 2003).

1.1.8. Benlik saygısının gelişimi

Benlik saygısı, benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik saygısının yüksek olması için, çocuğun içinde bulunduğu aile; özgüvenli, aralarında ve çocukla iyi iletişim kuran, çocuklarına karşı güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır.

Rosenberg (1986), benlik saygısının gelişmesini sağlayan beş tür psikolojik seçicilik mekanizmasından bahsetmiştir. Ona göre seçicilik, yapılanmamış ya da çelişkili durumlarda ve tercih seçeneklerinin çok olduğu durumlarda işlev göstermektedir. Rosenberg, bireyin kendine yönelik tutumunu etkileyen bu seçicilik mekanizmalarını kendine değer biçiminde seçicilik, yorumlamada seçicilik, standartlarda seçicilik, kişilerarası seçicilik ve durumsal seçicilik olarak belirtmiştir (akt. Yiğit 2010).

Coopersmith (1967), benlik saygısını kişiliğin önemli boyutu ve olumlu bir kişilik özelliği olarak kabul ederken, bireyin kendini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli algılama derecesi olarak tanımakta ve benlik saygısının gelişiminde önemli gördüğü dört etkeni sıralamaktadır;

1. Bireyin yaşamında önemli bir yere sahip olan diğer insanlardan gördüğü ilgi, kabul edici ve saygılı muamelenin derecesi,
2. Bireyin başarıları içinde bulunduğu pozisyon ve sahip olduğu statü,
3. Bireyin başkaları tarafından kendisi için yapılan değerlendirmelere nasıl karşılık verdiği,
4. Bireyin başkaları tarafından kendisi için konulan ve kendi istediği amaçlara ulaşım ulaşamaması (Akt. Bilgin, 2001).

Fekler (1974), benlik saygısını geliştirmede yararlı olacağına inandığı beş adım önermiştir;

1. Çocuk için önemli olan yetişkinler kendi kendilerini övmelidirler; Çocuklar modelden öğrenirler. Eğer çocuğun kendini daha iyi hissetmesi istenirse, bunu yapacak somut yolların sergilenmesi gerekir. Çocuk için önemli olan kişilerin, kendilerini övdüğünü gören çocukların, kendi kendilerini övme eğilimleri daha çok olur.
2. Çocuklar, kendi davranışlarını gerçekçi bir şekilde değerlendirmelidirler. Bireyin kendisi hakkındaki duyguları, kendi davranışlarıyla ilgili tutumlarından kaynaklanır. Eğer kişi kendini sürekli gerçekçi olmayan standartlara göre değerlendirirse, çabalarını mutlaka başarısızlık olarak algılar. Eğer çocuk gerçekçi olmayan temellere göre değerlendirilirse, büyük olasılıkla düşük benlik saygısı edinecektir.
3. Çocukların mantıksal hedefler oluşturmaları gerekir. Araştırmalar olumsuz benlik saygısı olan insanların, hedeflerini ya gerçekçi olmayan şekilde yüksek, ya da düşük olarak belirleme eğilimleri olduğunu göstermiştir. Her iki halde de kaybetme durumu meydana gelir.
4. Çocukların kendilerini övmeleri gerekir. İnsanların ilk öğrenmeleri, onlar için önemli olan diğer insanlara bağlıdır. İç öğrenmenin sonuçları içselleştirilir, bireyin yaşantısını yönlendirmeye başlar. Çocuğun olumlu benlik saygısına sahip olabilmesi için, kendi kendini değerlendirmesi ve pekiştirmesi gerekmektedir.
5. Çocukların başkalarını övmeleri gerekir. Çocuk için önemli olan yetişkinler, çocuklara diğerlerini övmeleri için cesaret verirken iki süreci dikkate almalılar. Çocuğa diğerlerinin nasıl övüleceğini ve diğerleri de kendilerini övdüğünde bu övgüyü nasıl karşılayacağı öğretilmelidir (Akt. Örgün, 2000).

1.1.9. Benlik İle İlgili Kuramsal Çalışmalar

William James, benliğin maddi benlik, sosyal benlik, manevi benlik ve saf benden oluştuğunu ileri sürerek insanların birçok benliğe sahip olduğu düşüncesinin öncülüğünü yapmıştır. İnsanın bedeni, giyecekleri, ailesi, evi, malı-mülkü maddi benliği; arkadaşlarından edindiği kendisi hakkındaki bilgiler sosyal benliği; içsel veya öznel varlığı, manevi benliği oluşturmaktadır (akt. Elmas:2009)

Benlik kavramına önemli katkıda bulunanlardan biri de Erik Erikson'dur. Erikson öncelikle benliğin gelişim evrelerini ve toplumsal etkileşimin kendine has etkilerini tanımlamıştır. Erikson, insan yaşamını, kişiliğin gelişimini, bireyin toplumsallaşma süreci ile paralel ele alarak tüm yaşamı sosyal zenginlik ve yoksulluk bağlamında değerlendirmiş ve kişiliğin gelişiminin bundan nasıl etkileneceğini saptamaya çalışmıştır. Erikson buna "insanın sekiz çağı" demektedir (akt. Öztürk, 1997).

Bu evreler şunlardır:

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik: Doğumdan bir buçuk yaşına kadar süren bir dönemi kapsar. Bebek bu dönemde doğmuş olduğu dünyanın güvenilir olup olmadığını anlamaya çalışır. Bu dönemi iyi geçirirse temel güven duygusu edinilir, iyi geçirilmezse güvensizlik duygusu oluşur.

2. Bağımsızlığa Karşı Utanç ve Kuşku: Bu dönem bir buçuk yaşında başlar, üç yaş civarı biter. Bu dönemde çocuk dışkı tutma ve bırakma davranışlarını yoğun olarak kullanmaya başlar. Tuvalet eğitimi sırasında çocuk azarlanırsa, ayıplanırsa, utanç ve kendi bedeninden kuşku duyguları geliştirir.

3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu: 3-7 yaş arasını kapsar. Erikson bu dönemde cinsiyetin keşfedildiğini, merak duygusunun yoğun olduğunu söyler. Merak duygusunun ve cinsiyetin keşfinin tabii bir sonucu olarak çocuk cinsellikle ilgili sorular sorar. Eğer anne baba çocuğun bu türden sorularına uygun cevap verebilirse ve aynı zamanda arkadaşlarıyla oyun oynaması gibi faaliyetlerine izin verilirse, çocuğun girişimciliği desteklenmiş olur. Eğer engelleyici bir tavır takınırlarsa, çocuk bu konuları merak etmenin suç olduğu hissine kapılır.

4. Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu: Erikson bu dönemi çalışkanlık duygusunun edinildiği dönem olarak tanımlamıştır. Çocuk, kendisi ile aynı yaşlarda olan diğer çocuklarla kendini karşılaştırır ve çalışkan olup olmadığına karar verir. Çalışkan olmadığı izlenimi edinirse aşağılık duygusuna kapılır.

5. Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası: Erikson ergenlik dönemini insan hayatının en önemli dönemi olarak görmüş ve kuramında oldukça önem vermiştir. Ona göre ergenlik dönemi bireyin kendisine “Ben kimim?” sorusunu sorduğu ve cevap aradığı dönemdir. Bu dönemi başarıyla atlatan bireyler kimlik duygusu edinirken, başarıyla atlatamayanlar rol karmaşasına düşmektedir.

6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık: Ergenlik dönemi aynı zamanda bireyin eş ve aile standartlarını oluşturduğu, ekonomik ve duygusal bağımsızlığa ulaşmaya çalıştığı dönemdir. Ergenliğin ardından birey belirlemiş olduğu bu standartları uygulamaya koyarak iş ve eş bulur. Evinde eşi ile işyerinde de mesai arkadaşları ve meslektaşları ile yakınlık kurar. Yakınlık kuramadığı zaman yalıtılmışlık ve terk edilmişlik yaşar.

7. Üreticiliğe Karşı Verimsizlik: Bireyin hayatında en verimli olması gereken dönem bu dönemdir. Bu verimlilik duygusunu yaşayamayan bireyler verimsiz oldukları duygusuna kapılırlar.

8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk: Birey yetişkinlik döneminin ardından emekli olur. Hayatını gözden geçirme gereği duyar. Eğer birey yaşamın yaşamaya değer olduğuna karar verirse, iyi ve kötü yanlarıyla yaşamı ile barışabilirse, benlik bütünlüğüne ulaşır. Eğer pişmanlıklar ve esef dolu bir hayat geçirdiğini düşünüyorsa, umutsuzluk yaşayacak demektir (akt. Saydanoğlu, 2011).

Benlik konusunda çalışma yapanlardan biride Freud'dur. Freud'un kişilik kuramı, kişiliğin yapısının id, ego ve süperego olmak üzere üç bileşenden oluştuğunu belirtir. Kişiliğin yapısını oluşturan bu bileşenler, bireylerin gelişiminde farklı dönemlerde oluşmakta olup, karşılıklı etkileşim halinde çalışmaktadırlar. Kişilik yapısı ve bileşenleri, beynin belirli bölgelerinde bulunan gerçek fiziksel yapılar olmayıp, bireyin davranışını harekete geçiren kişiliğindeki çeşitli süreçlerin ve güçlerin etkileşimlerini betimlemek için kullanılan soyut kavramlardır. Kişiliğin yapısını oluşturan bileşenler şu şekilde açıklanabilir.

İd: İd, kalıtımla gelen, doğuştan varolan ve ruhsal enerjinin kaynağını oluşturan kişiliğin ilkel bileşenidir. İd, biyolojik özellikle dürtüsel davranış kalıplarını içerir. Yeme, içme, cinsellik, saldırganlık gibi. İd, içsel dürtülerine doyum bulma çabası içerisinde hareket eder. İd beklemeksizin, bir an önce, cinsel dürtülerinin ve arzularının isteklerini yerine getirmek üzere haz almaya yönelmiş tepkiler oluşturur. Böylece, id, haz alma ilkesi çerçevesinde hareket eder. İd'in doyum bulma çabası zaman mekân tanımaz ve uygun koşullar aramaz. Örneğin, yeni doğan bebek tümüyle id'in istekleriyle hareket eder. Dolayısıyla; id, gerçekçi değildir ve tamamen bilinçdışıdır.

Ego: Çocuklar; doğumdan itibaren, çevresindekilerin istekleri ve kısıtlamaları doğrultusunda yeni davranış kalıpları sergilemeye başlarlar. Örneğin, çocuklar, çevrelerinde çok sayıda engel bulunduğunu, bu engellerin aşıldığında ancak doyumun sağlanabileceğini ve bunun için yeni davranış biçimlerine gereksinim duyulabileceğini öğrenirler. Böylece, kişiliğin bir diğer bileşeni olan ego gelişir. Ego, haz alma ilkesi yerine, gerçeklik ilkesine göre hareket eder. Ego; gerçekçi, mantığa uygun, akılcı bir biçimde davranan, gerçek dünyayla temas ederek bilinci kontrol eden kişilik parçasıdır. Ego; id'in isteklerine doyum bulma çabasını kontrol etmeye ve denetim altında tutmaya çalışır. Örneğin; ego gelişmeden önce çocuk, id'in isteklerine, yeri ve zamanı dikkate almaksızın, doyum bulmaya çalışmaktaydı. Ancak, kişiliğin ego bileşeninin gelişmesiyle birlikte çocuk, id'in isteklerinin nasıl, ne zaman, nerede doyum bulabileceğine karar vererek, bu istekleri gerektiğinde bekletebilir, erteleyebilir, değiştirebilir ve bastırabilir.

Böylece, id'in gerçeği dikkate almayan doyum bulma isteği, gerçeği dikkate alan ego'nun akıl yürütme, problem çözme ve karar verme gibi zihinsel etkinlikleriyle doyum bulur.

Ego, id'in isteklerine gerçekçi bir biçimde doyum bulmaya çalışmakla birlikte, aynı zamanda dış dünyadaki koşulları ve durumları algılar ve kişiliğin diğer bileşeni olan süperego'nun isteklerini de dikkate alır. Böylece, ego, id ve süperego'nun çatışan isteklerini uzlaştırmaya ve dengelemeye çalışır. Bu nedenle ego, kişiliğin düzenleyici, denge ve uyum sağlayıcı bir bileşenidir.

Süperego: Çocukluk yıllarında kişiliğin diğer bileşeni süperego oluşur. Çocuk, doğduğu zaman iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış ayırt edebilecek düzeyde değildir. Ancak çocuk, zaman içerisinde, ana babasının, çevresindeki diğer kişilerin benimsediği ahlaki kuralları ve değerler sistemini farketmeye başlar. Örneğin çocuk, ana babasının ne gibi davranışları onayladıklarını ya da onaylamadıklarını, hangi davranışlara şiddetli tepkiler gösterdiklerini, doğru ya da yanlış bulduklarını ayırt eder duruma gelir. Bu davranışları gösterdiğinde ana, babasının ödül ve ceza uygulamalarıyla karşılaşır, onların tavrını öğrenir ve içselleştirir. Böylece, kişiliğin ahlaki ve yargısal yanını oluşturan "süperego" gelişir. Süperego; ana, babası ve yakın çevresi tarafından çocuğa aktarılan toplumsal ve ahlaki kurallarla, geleneksel değerleri içerir. Dolayısıyla; süperego, toplumun ve ailenin kurallarını temsil ettiği için, kişiliğin ahlaki, yargısal ve vicdan yanını oluşturur. Süperego, egonun ahlaki kurallar ve değerler doğrultusunda hareket etmesine çalışarak mükemmel olmak ister. Bu nedenle, süperego ideal ve kusursuz olma ilkesine göre çalışır. Ayrıca, süperego, doyum bulması ve yerine getirilmesi ahlaki kurallar tarafından hoş karşılanmayacak olan id'in isteklerini (özellikle cinsel ve saldırgan dürtüleri) engellemeye ve bastırmaya çalışır. (<http://tr.www.forumgercek.com.>, 2012)

Bir diğer çalışma Maslow'a aittir. Maslow teorisi, insanların belirli kategorilerdeki ihtiyaçlarını karşılamalarıyla, kendi içlerinde bir hiyerarşi oluşturan daha 'üst ihtiyaçlar'ı tatmin etme arayışına girdiklerini ve bireyin kişilik gelişiminin, o an için baskın olan ihtiyaç kategorisinin niteliği tarafından belirlendiğini sözkonusu etmektedir. Maslow'un kişilik kategorileri kendi aralarında bir dizilim oluştururlar ve her ihtiyaç kategorisine bir kişilik gelişme düzeyi karşılık gelir. Birey, bir kategorideki ihtiyaçları tam olarak gidermeden bir üst düzeydeki ihtiyaç kategorisine, dolayısıyla kişilik gelişme düzeyine geçemez.

Maslow, gereksinimleri şu şekilde kategorize etmektedir.

1. Fizyolojik gereksinimler (nefes, besin, su, cinsellik, uyku, denge, boşaltım).
2. Güvenlik gereksinimi (vücut, iş, kaynak, etik, aile, sağlık, mülkiyet güvenliği).

3. Ait olma, sevgi, sevecenlik gereksinimi (arkadaşlık, aile, cinsel yakınlık)
4. Saygınlık gereksinimi (kendine saygı, güven, başarı, diğerlerinin saygısı başkalarına saygı).
5. Kendini gerçekleştirme gereksinimi (erdem, yaratıcılık, doğallık, problem çözme, önyargısız olma, gerçeklerin kabulü) (<http://tr.wikipedia.org>, 2012).



Şekil 1. Maslow'un ihtiyaç teorisi

1.1.10. Benlik Saygısı İle İlgili Çalışmalar

Kuzgun (1972), üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmasında ana-baba tutumlarının bireylerin kendilerini gerçekleştirme düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmasında benlik saygısı ve aile sevgisi arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler saptamış, demokratik ana-baba tutumları ile yüksek benlik saygısı arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu gözlemlemiştir.

Rugancı (1988), üniversitede okuyan öğrencilerin benlik saygısı, benlik bilinci ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkiyi araştırmış, araştırma sonucunda; yüksek benlik bilinci ve depresyonun birlikte olduğu durumlarda içsel benlik saygısının, (inner self-esteem) ters yönde etkilendiğini, yüksek dışsal bilincin depresyonla birlikte

olduğunda ise dışsal benlik saygısının (outer self-esteem) negatif yönde etkilendiğini saptamıştır.

Yılmaz (2001), eşler arasındaki uyumun ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocukların benlik algısı ve akademik başarıları ile olan ilişkilerini incelediği çalışma sonucunda; eşler arasındaki uyumun lise öğrencilerinde davranıştan hoşnut olma ve bütünsel öz-değer alt ölçeklerini; üniversite öğrencilerinde ise atletik yeterlik ve anne-babayla ilişkiler alt ölçeklerini yordamada anlamlı katkıları olduğu saptanmıştır

Aydoğan (2010), yaptığı çalışmada, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin umut ve benlik saygısı düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Alt ekonomik düzeyde kabul edilen okullarda eğitim alan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin benlik saygısı ve umut düzeyleri, üst ve orta ekonomik düzeyde kabul edilen okullarda eğitim alan ilköğretim II. Kademe öğrencilerinden daha düşük bulunmuştur. Ayrıca, babası çalışan öğrencilerin benlik saygısı ve umut düzeyleri babası çalışmayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ailenin aylık gelir düzeyi değişkenine göre, alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri, üst gelir düzeyine sahip öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Ayrıca, iki kardeş olan öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri kardeş sayısı dört ve üzeri olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

Razı ve ark.(2009), 79 çalışan gençle yaptığı çalışmada, çalışan gençlerin benlik saygısı, iletişim becerileri ve baş etme davranışlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, yaş ile iletişim becerileri; kararlara katılım ile benlik saygısı, stresle baş etme tarzlarından kendine güvensiz ve boyun eğici yaklaşım; haftalık çalışma süresi saati ile benlik saygısı ve stresle baş etme tarzlarından kendine güvenli yaklaşım; parasını kullanma ile stresle baş etme tarzlarından iyimser yaklaşım arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Dinç (1992), lise öğrencilerinin genel, psikolojik, sosyal, cinsel ve uyumsal benlik algılarının benlik saygısı ile ilişkisini araştırmış, araştırma sonucunda; benlik algı düzeylerinin yüksek olmasının benlik saygısını olumlu yönde etkilediği, diğer taraftan benlik algı düzeylerinin düşük olmasının ise benlik saygısını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamıştır.

Uşaklı (2006), drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerine, atılganlıklarına ve benlik saygılarına olan etkisini incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, drama temelli grup rehberliği programının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini değiştirerek ve atılganlıklarını

arttırarak etkilediği ve bu etkinin kalıcı olduğu ancak benlik saygılarını artırmada herhangi bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

1.2.KARAR VERME

1.2.1.Karar Verme Kavramı

Birey, doğumundan ölümüne kadar geçen süre içinde, yaşamın her anı ve her alanında sürekli olarak, bir takım problemlerle karşılaşmaktadır. Yaratıcının bireye vermiş olduğu akıl, zekâ, üstün yetenek kabiliyeti ile bu problemlerin üstesinden gelip hayatını idame ettirmesi kaçınılmaz bir sonudur. Bu problemlerin üstesinden gelebilmek için karar verme durumu ile iç içe yaşam sürmektedir. Verilen kararların niteliği ve niceliği, bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemine, karar verilmesini gerektiren durumun ve seçeneklerin özelliklerine göre değişmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde karar ile karar verme arasında fark olduğu açıkça görülmektedir. Bu fark karar verme davranışının bir sürece sahip olmasıdır. Karar verme, genel anlamda, birkaç seçenek arasından, bireyin kendine en uygun olanını seçmesi ve hayatını olumlu bir şekilde devam ettirmesini sağlayacaktır. Eğer alternatif yok ve birey tek seçenekle karşı karşıya kalmış ise bu durumda karar vermeden bahsedilemez.

Sözlük anlamıyla karar; sonunda şüphelerin, tartışmaların son bulduğu, seçilen yolun uygulanmaya başlandığı mantıksal sürecin nihai ürünüdür. Karar verme ise, ne yapacağımızı bilmediğimiz zaman yaptığımızdır. Karar vermek, seçenekler arasından en büyük değeri sağlayacak olanı tercih etmektedir(Kurt,2003).

Karar, hareket bekleyen bir durum karşısında verilen uygun bir tepkidir. Karar verme ise birçok alternatif arasından seçim yapma eylemidir (İlmez, 2010).

Karar verme, en basit tanımıyla, çeşitli alternatifler arasından seçim ve tercih yapmaktır (Gürsakar, 1986).

Karar, geleceğe dönük bir hareket biçimi ve davranış ile ilgili bir irade açıklamasıdır (Tosun, 1992).

Karar verme, bireyin bir amaca ulaşmak için yapılabilecek mevcut eylem koşullarından en uygun olanını seçmesidir. Karar verme farklı durumlar arasından seçim yapmayı sağlayan bilişsel ve davranışsal çabaların tümünü içermektedir. Günlük yaşam içerisinde birey defalarca karar verme davranışı ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu

karar verme durumları bazen yapı olarak çok karmaşık olabilmektedir. Karar verme, bir ihtiyaca yönelik birden fazla seçim yapabilme söz konusu olduğunda yaşanan sıkıntıyı azaltan bir yönelme olarak tanımlanabilir. Önemli bir konuda karar verme durumu söz konusu olduğunda, sonuçları önceden tasarlama ve amaca ulaştırabilecek gücü en fazla olana yönelme daha fazla önem kazanmaktadır (Kuzgun, 1992).

Bütün bu tanımların ışığında karar vermeyi, problemin çözümü ya da amacın gerçekleştirilebilmesi için, bütün faktörlerin etkilerini hesaba katarak, objektif ve bilinçli olarak, bilimsel yöntemler kullanılarak oluşturulan alternatifler arasından en uygun olanı seçme faaliyeti olarak tanımlayabiliriz. Karar verme üzerine yapılan farklı araştırmalar sonucu karar vermenin, alternatifleri, seçimi, zihinsel bir yönü, toplumsal ve örgütsel bir süreci ve sorun çözme tekniklerini içerdiğini görmekteyiz (İlmez, 2010)

Kuzgun'a (2000) göre karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için üç koşulun bulunması gerekmektedir:

1. Karar verme ihtiyacını ortaya çıkaran bir güçlülüğün varlığı ve bu güçlülüğün birey tarafından hissedilmesi,
2. Güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması,
3. Bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olması (akt. Deveci 2011).

1.2.2.Karar Verme Kavramının Dayandığı Kuramsal Temeller

Karar verme davranışının dayandığı kuramsal çerçeve temelde Sosyal Öğrenme Kuramı, Fayda Kuramı, Bilişsel Güdü Kuramı ve Çatışma Kuramı'na dayanmaktadır (Mitchel ve Krumboltz, 1984; Mann ve diğerleri, 1998, Çolakkadioğlu, 2003; akt. Deveci, 2011).

1.2.2.1.Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı

Krumboltz ve diğerleri (1980), karar vermeyle ilgili olarak meslek ve iş alanının seçimindeki karar verme süreçlerini sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde açıkladıkları bir model geliştirmişlerdir. Modelde kariyer kararının dört faktörün birbirleriyle etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı ortaya konmuştur (Kuzgun, 2000).

Bunlar;

1. Genetik Faktörler ve Özel Yetenekler,
2. Çevresel Koşullar ve Olaylar,

3. Öğrenme Yaşantıları
4. Performans Becerileri dir.

Genetik Faktörler ve Özel Yetenekler: Bireylerin eğitimsel ve mesleki tercihlerini, becerilerini ve karar vermelerini sınırlandırabilir. Örneğin müzik yeteneği meslek olasılıkları, genetik potansiyel ve çevresel koşulların etkileşimiyle daha uygun hale gelmektedir (DeLorenzo, 2000; akt. Deveci, 2011).

Çevresel Koşullar ve Olaylar: Bazen bireylerin etkisi olmaksızın gelişebilir, bazen de bireyler çevrelerini etkileyebilir. Bireyler teknolojik gelişmelerin etkisiyle oluşan geniş kapsamlı çevresel koşullar üzerinde çok az etkiye sahipken, gelecekte işverenin işe alma davranışı gibi daha dar alandaki çevresel koşullar üzerinde daha çok etkiye sahiptir.

Öğrenme Yaşantıları: Bireyin geçmişteki ve şu anki öğrenme yaşantıları eğitimini, meslek seçimini ve gelişimini etkileyen bir süreçtir. Öğrenme yaşantıları, bireylerin mesleki davranışlarının geçmişteki yaşantılarının sonucunu göstererek ve gelecekteki davranışlarının olasılığını etkileyerek, ardışık pekiştirme yaşantılarıyla şekillenmektedir.

Performans Becerileri: Performans standartları ve değerler, beceriler, çalışma alışkanlıkları, bilişsel süreçler, zihinsel yetenekler ve duygusal tepkiler bireyin yeni problem durum ve görevlerine karşı dikkatli davranmasını sağlayacaktır. Başarılı öğrenme yaşantıları sonucunda, bireyin göreve karşı performans becerilerinde artış görülecektir (Deveci, 2011)

1.2.2.2.Fayda Kuramı

Fayda Kuramı, karar verme konusundaki kuramsal görüşler içinde önemli bir yere sahiptir. Bu kuram, bireyin karar verme durumunda olası seçeneklerden kendisine en fazla yarar getiren seçeneğe yöneldiğini belirtmektedir.

Baron (1994) ve Plous (1993), fayda kuramının kural koyucu bir özelliği olduğunu belirtmektedir. Fayda kuramı, bireyin ideal koşullarda olası seçenekler arasından hangisini seçmesinin gerektiğini ortaya koymaktadır. Bireyin sahip olduğu bilgiyi anlayabildiği, seçeneklerin avantaj ve dezavantajlarını hesaplayabildiği ve kendisine en fazla faydayı sağlayacağını düşündüğü seçeneği davranışa dönüştüreceği varsayılmaktadır (Akt. Nelson-Jones; Çev. Akkoyun, 1982; akt. Deveci, 2011).

1.2.2.3.Çatışma Kuramı

Janis ve Mann (1977), bireyin karar verirken kullandığı stilleri ve bu stillere bağlı olarak bireyde oluşan özsaygı ve stres düzeyini çatışma kuramı ile açıklamıştır. Her bir karar verme stili, zaman baskısı ve çelişkilere çözüm bulmak amacıyla belli bir psikolojik stres düzeyi ile iç içe geçmiş durumdadır. Karar verme stilleri, çatışmasız bağlılık, çatışmasız değişim, savunucu kaçınma, aşırı uyarılmışlık ve ihtiyatlı- seçicilik olarak beş başlık altında toplanmaktadır (DeLorenzo, 2000; akt. Deveci, 2011).

1. Çatışmasız Bağlılık: Birey mevcut durumun kendisinde tehdit içeren bir unsur olmadığını algılıyorsa verilen karara bağlı kalır. Bu durumda birey stresi en az düzeyde yaşayabilir.

2. Çatışmasız Değişim: Birey mevcut durumda değişmemede risk algılıyor; değişimde risk algılamıyorsa, değişimde risk görmez ve tüm alternatifleri dikkate almadan en önemli veya en çok önerilen kararı seçer

3. Savunucu Kaçınma: Bireyin zor ve kişisel bir kararla karşılaştığında seçim yapmayı ertelleyerek, sorumluluğu başkasına yükleyerek veya olma olasılığı en düşük olan seçeneği desteklemek için bahaneler oluşturarak çatışma durumundan kaçmasıdır. Birey zaman baskısı altında karar vermek zorunda olduğu için yüksek kaygı yaşamaktadır.

4. Aşırı Uyarılmışlık Karar Stili: Zamanı yetersiz olan bireyin dikkatli araştırma yapmadan, olumsuzluğu en az olan alternatifini seçmesidir. Kısa sürede rahatlamak için ani çözüm seçeneklerini değerlendirebilir. Zaman baskısı olduğu için, çok büyük bir duygusal gerilim yaşar. Karmaşadan kurtulmayı isteyen birey, acele ve mantıksız kararlar verme eğilimindedir.

5. İhtiyatlı Karar Verme Stili: Birey dikkatlice ilgili bilgileri araştırır, tarafsız tavırla bilgileri özümser ve karar vermeden önce, alternatifleri dikkatlice değerlendirir. İhtiyatlı karar verme stilinde bireyin karar verebilmek ve seçenekleri incelemek için yeterince zamanı vardır. Yukarıda açıklanan karar verme stilleri uyumlu ve uyumsuz olmak üzere iki kategoride toplanabilir. Uyumlu karar verme stilinde, yeterli ve sağlıklı bir araştırma sonucunda karar verilmektedir. İhtiyatlı- seçicilik, uyumlu karar verme stillerinden biridir ve öz- saygı düzeyiyle olumlu yönde ilişkilidir. Uyumsuz karar verme stillerinde daha önce belirtildiği gibi, seçenekler ile ilgili yeterince araştırma yapılmadan zaman baskısı altında karar verilmektedir. Çatışmasız değişim, aşırı uyarılmışlık, savunucu kaçınma, uyumsuz karar verme stilleridir ve kaygı düzeyi ile olumlu yönde ilişkilidir (Deveci, 2011)

1.2.2.4.Bilişsel GÜdü Kuramı

Davranış, birtakım güdüler çerçevesinde oluşmaktadır. Güdüler bireyin kendini, dünyasını ve o dünya içindeki söz konusu hedefleri algılamasına bağlıdır. Birey belirlediği hedefe, çevresine uyum için çabalamaktadır. Bireyin belli bir andaki davranışı, güdülenme, algılama, öğrenme ya da düşünme süreçlerinin hepsini aynı anda içermektedir. Bu süreçler hep birlikte, biliş olarak adlandırılan dünyayı tanıma, yorumlama, anlama ve ona uyum sağlayacak tepkileri geliştirme sürecini oluşturmaktadır (Atkinson, 1999).

Güdülenmeye ilişkin bilişsel görüşler davranışı, insanın bilinçli olarak seçtiği amaçlara yönelmesi şeklinde ele almaktadır. Birey bazı planlar yapar, bu planlarda beklentiler, olasılıklar ve riskler bellidir. Birey bunlara ulaşmak için hangi eylemlerde bulunması gerektiğini de bilir. Bu amaçların ve onlara ulaşmadaki araçların belirlenmesinde bireyin bilişleri belirleyici bir rol oynamaktadır (Atkinson, 1999).

Amaçlı davranış, bireyin ne istediğini, istediğini elde etmede karşılaşacağı güçlük ve risklerin neler olduğunu bildiği bir davranış türü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın içinde, bireyin kendisinin geleceğine ilişkin görüşleri, planları, kararları yer almaktadır (Atkinson, 1999).

Engellenme, yeni bir dengeye ulaşmak için bir güdülenme yaratır. Eğer amaçla birey arasında bir engel varsa, birey çevresine daha iyi uyum yapmasını sağlayacak yeni bir bilişsel örgütlenmeye giderek gerilimi ortadan kaldırmaya çalışır. Birey, gereksinmelerini gidermek için birçok farklı hedef arasında bir takım seçimler yapacaktır. Seçimlerin sıklığı, karşılaşılan sorunu çözmekte ne ölçüde işe yaradığı ile orantılıdır. Farklı seçimler denendikçe, bu deneyime bağlı olarak birey önceki hedeflerinde değişiklikler de yapabilir (Atkinson, 1999).

Görüldüğü gibi güdülenme, bilişsel öğelere dayanarak belli bir durumda ulaşılabilir nitelikteki seçenekler arasında yapılan bir takım “seçimlerle” belirlenmektedir (Atkinson, 1999).

1.2.3.Karar Verme Süreci

Bireyin karar vermesiyle ilgili kuramsal görüşlerde iki temel yaklaşımın benimsendiği ve bu yaklaşımların sonuç üzerine yoğunlaşan yaklaşımlar ve süreç üzerine yoğunlaşan yaklaşımlar olduğu belirtilmiştir (akt. Ersever, 1996).

Karar, karar verme, karar verme süreci, her biri karar ile ilgili ayrı dönemleri belirtir. Karar, geçmişten geleceğe uzanan önemli bir zaman dilimini kapsar. Bunun nedeni ise, çeşitli aşamalardan oluşan karar vermenin bir süreç olmasıdır, yani geçmiş diye belirttiğimiz dönem örgütün karşı karşıya kaldığı sorunların ortaya çıktığı ve tanımlandığı dönemi belirtir. Şimdiki zaman, problemin tanımlandığı, bilgilerin toplandığı, seçeneklerin belirlendiği ve irdelendiği son olarak da seçildiği dönemdir. Gelecek ise, kararın eyleme dönüştürülüp sonuçlarının değerlendirildiği dönemdir. Bu üç kavramı birleştirecek olursak, karar alma süreci bir bütün olmak kaydıyla, karar alma bu sürecin geçmişten, Şimdiki zamana kadar olan kısmını oluştururken, karar, şimdiki zamanı oluşturur (Bilkay, 1990).

Karar, hangi tipe girerse girsin bir sonucu ifade eder. Karar konusunun incelenmesi için sadece sonucu ifade eden seçim veya tercihin incelenmesi yeterli olmayacaktır. Resmin bütününe görebilmek için, seçim yapmaya gelinceye kadar nelerin olup bittiğine bakmak gerekmektedir. Karar verme, belirli bir başlangıç noktası olan, aşamaların birbirini izlediği ve sonunda bir tercihin yapılması ile sonuçlanan bir faaliyetler topluluğu, süreçtir (akt. İlmez, 2010).

Karar verme, esnek bir davranış şeklidir. Bundan dolayı farklı kişiler aynı olaylar karşısında farklı davranışlar gösterip bu nedenle farklı kararlar verebilir. Fakat kararların alınışındaki süreç veya izlenen yol aynıdır” (Yılmaz, 2002).

Gelatt (1989), karar verme sürecinde olumlu belirsizlik kavramından bahsetmiştir. Karar verme; bilgi, işlem ve seçim olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bireylerin karar verebilmesi için sürekli bilgilerini geliştirmesi ve yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Birey mantıklı bir karar stratejisi kullanarak karar verse bile toplumdaki değişim nedeniyle verdiği karar gelecekte geçerliğini yitirebilmektedir. Bu nedenle bireyin karşılaştığı belirsizlik durumuna uyum sağlayarak karar vermesi gerekmektedir. Olumlu belirsizlik kavramı doğrultusunda birey belirsizliği olumsuz bir süreç olarak nitelendirmemelidir. Olumlu belirsizliği, birey var olan bir gerçek ve bir süreç olarak kabul etmelidir (Avşaroğlu, 2007).

Psikolojik danışma ve rehberlik servislerindeki uzmanlar, bireye mantıklı karar verme becerisi kazandırmanın yanı sıra belirsizlik durumlarına uyum sağlama düzeyini geliştirici yardımlarda bulunmalıdır. Bireyin birçok seçenek arasından birini seçmesi için bir dizi bilişsel süreci gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu süreçte seçenekler hakkında ayrıntılı bilgi edinmeli, edindiği bilgileri sınıflamalı, önem sırasına koymalı ve her birinin istekleri karşılama olasılığını araştırmalıdır (Eldeleklioğlu, 1999:10).

Bergland'a göre karar verme sürecinde bazı aşamalar bulunmaktadır

Bunlar;

1. Problemin hissedilmesi; yeni bir davranış tarzının aranması ve benimsenmesi,
2. Problemin tanımı; sıkıntının hissedilerek çözülmesi gereken bir problem olarak ifade edilmesi ve adlandırılması,
3. Seçeneklerin oluşturulması; gerçekleşme olasılığı en büyük olan seçeneğe yönelme,
4. Seçenekler hakkında bilgi toplanması; her seçeneğin pozitif ve negatif yönlerinin ortaya konması,
5. Toplanan bilgilerin istekleri karşılama açısından değerlendirilmesi,
6. Uygun seçeneğin belirlenerek planın uygulamaya konması,
7. Sonucun değerlendirilmesi.

Karar öncesi dönem, karar dönemi ve karar sonrası dönem. Bu evrelerin birbirinden bağımsız evreler olduğunu belirtmekte ve her karar verme evresinin, kendi içinde bir dizi ön ve son karar evresinde verilen alt kararlardan oluştuğunu belirtmekte ve bu dönemleri şöyle açıklanmaktadır.

1. Karar öncesi dönem; öncelikle bir çatışmayla başlar ve bu çatışma bireyi karar vermek üzere güdüleyen bir gerginliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birey ideal olduğunu düşündüğü seçenekler aramaya başlar, seçenekleri ve ortaya çıkartacağı sonuçları kapsamlı bir şekilde değerlendirir. Karar verici durumundaki birey, elde ettiği bilgileri kendisine göre değerlendirmekte ve bir sıraya koymaktadır.
2. Karar döneminde karar verici; karar durumuna uyum sağladıktan sonra, elinde bulunan tüm seçenekleri ideal olanla karşılaştırmakta ve elemeye başlamaktadır. Birey ideale en yakın olduğunu düşündüğü seçeneğe yönelmekte ve karar verici olarak uygulamaya koyacağı kararı belirlemektedir.
3. Karar sonrası dönemde ise; karar verici verdiği kararın uygulanması sonucunda ortaya çıkan durum hakkında bir değerlendirme yapmaktadır (Akt. Ersever, 1996).

Karar verme sürecinde yararlanılabilecek adımları Adair (2000), beş kategoride toplamıştır.

1. Problemi (amacı) belirlemek,

2. Gerekli bilgileri toplamak,
3. Sonuca ulaşabilmek için uygun seçenekleri oluşturmak,
4. Kararı vermek,
5. Verilen kararları uygulamak ve sonuçları değerlendirmek(akt. Deveci, 2011)

1.2.4.Karar Verme Stilleri Ve Stratejileri

Karar verme stillerini bilişsel açıdan ele alan araştırmacılar; (Mann, Harmoni ve Power, 1989; Tiryaki, 1997) seçim, anlama, yaratıcı problem çözme, uzlaşma, sonucu değerlendirme, doğru seçim, güvenilirlik, kararlılık ve bağlanma şeklinde dokuz yapıdan bahsetmişlerdir (Akt. Deniz, 2002).

Bunlar:

1. Seçim: Karar verme becerisi için bir ön koşuldur. Kararların kontrolü; içtepesel denetim ve kendine saygı ile ilgilidir. Ergenlerin seçimlerinde denetim ve sorumluluğun gelişimi, akran gruplarına çoğunlukla uyulması gerektiğinden sık sık ertelenebilmektedir.
2. Anlama: Bilişsel süreç olarak karar verme etkinliğini anlamaya işaret etmektedir. Bireylerin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi; okuma, hatırlama, problem çözme gibi becerilerin yerine getirilmesinde gerekli olabilmektedir.
3. Yaratıcı Problem Çözme: Problemin tanımlanmasını, seçilecek alternatiflerin ortaya çıkarılmasını, yeni alternatifleri üretmek için seçim alternatiflerinin yaratıcı bileşimi ve amaçlarına ulaşmak için gereken adımların kavranmasını içermektedir.
4. Uzlaşma: Aile ile veya arkadaşları ile bir uyuşmazlıkta, kabul edilebilir bir çözümde anlaşmaktır. Uzlaşmada başka bir kişinin fikirlerinin alınması önemlidir.
5. Sonucu değerlendirebilme: Kendisi ve diğerleri için, seçilen eylemlerin sonuçları hakkında düşünebilme düzeyidir.
6. Doğru seçim: Bilginin etkili ve mantıklı olarak elde edilmesi için ön koşuldur. Problem çözücü olarak karar veren bireyler, problemini çözmede stratejileri esnek olarak kullananlardır.
7. Güvenirlik: Alternatiflerin seçiminde bilginin güvenilirliğini değerlendirme becerisidir. Güvenirlik, elde edilen yeni bilgi önceki bilgilerle kontrol edilerek de yapılabilir.

8. Kararlılık: Yetenekli karar veren kişiden, seçimlerde istikrarlı olması beklenir. İleri ergenlik evresindeki gençler, kararlarında daha istikrarlı olabilmektedirler.

9. Bağlanma: Kararların bağlayıcılığı ile ilgilidir. Yaş ilerledikçe karar verme durumlarında yüksek bir yeterlilik görülebilmektedir. Johnson (1978), bireylerin karar verme stillerini spontan-sistemli karar verme ve içedönük dışadönük karar verme şeklinde sınıflandırmıştır. Spontan-sistemli boyutta, bilginin nasıl edinildiği ve sürece nasıl dahil edildiği belirlenmektedir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler anında, çabucak ve bütün olarak karar vermektedirler.

Scott ve Bruce (1995), karar verme stillerini öğrenilmiş alışkanlık olarak açıklamışlardır. Karara ulaşılırken seçeneklerin tanımlanması ve bir karar sırasında bilgiyi düşünme miktarının stiller arasında farklılıkların anahtarının olduğunu düşünmüşlerdir. Onlara göre karar verme stili, karar verirken toplanan bilgiler ve düşünülen çeşitli alternatif durumlarıdır. Beş tür karar verme stilinden bahsetmişlerdir (Akt.;Deniz,2002).

Bunlar:

1. Akılcı karar verme stili: Karar verme durumunda, bireylerin karar vermesi gereken durumla ilgili araştırma ve inceleme yaparak duruma en uygun alternatifi seçmesidir. Akılcı karar verme stiline sahip bireyler, daha dikkatli bir tutum sergilerler.
2. Sezgisel karar verme: Karar verme durumlarında bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir. Sezgisel karar verme stiline sahip bireyler, diğerlerine göre daha hızlıdır ve öngörülerini kullanırlar.
3. Bağımlı karar verme: Karar verme durumlarında bireyin başkalarının tavsiyelerine ve yönlendirmelerine göre karar vermesidir. Bağımlı karar verme stiline sahip bireyler, kararlarının sorumluluklarını diğerlerine yansıtmaktadırlar.
4. Kaçınan karar verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek niçin karardan uzaklaşmasıdır. Kaçınan karar verme stiline sahip bireyler, karar verme sorumluluğundan kaçma eğilimi gösterirler.
5. Spontan karar verme: Karar verme durumunda bireyin o andaki ve koşuldaki durumuna göre karar vermesidir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler, kendiliğinden ve doğal sürecine göre karar verme eğilimi gösterirler.

Dinklage (1967) karar verme sorunu ile karşılaşan gençler üzerinde yaptığı gözlem ve araştırmalar sonucunda sekiz farklı karar verme stratejisi belirlemiştir (Akt: Kuzgun, 2000):

Bunlar;

1. İçtepesel davrananlar: Bu karar stilini benimseyen bireyler, karşılıklarına çıkan ilk seçeneğe yönelirler, kararları ani olup salt duygulara ve isteklere dayalıdır.
2. Kaderciler: Bu gruptaki bireyler sorunun çözümü veya kararı çevresel olaylara veya kadere bırakırlar.
3. Boyun eğenler: Bu gruptakiler karar verirken başkasının planına veya önerilerine boyun eğenler, kendi iradelerini ortaya koymazlar.
4. Erteleyenler: Kararı erteleyenler sorunu askıya alırlar, sorunun üzerinde düşünmeyi ve eyleme geçmeyi ileri bir tarihe bırakırlar.
5. Kendine eziyet edenler: Bu gruptaki bireyler seçenekler hakkında bilgi toplamaya ve onlar üzerinde düşünmeye fazla zaman harcarlar ve topladıkları verilerin içinde kaybolurlar.
6. Plan yapanlar: Bu stratejiyi benimseyenler belli bir hedefe götürecek seçenekleri sistematik olarak inceler ve isteklerle olanaklar arasında bir denge oluşturacak en uygun seçeneği bulmaya çalışırlar.
7. Sezgisel davrananlar: Bu karar stratejisini kullananlar, karar verme sorununa kısmen mistikçe, kısmen bilinçaltı güdülere ağırlık veren bir yaklaşım içindedirler. Kişi belli bir kararın doğru olduğundan emindir.
8. Donup kalanlar: Bu gruba giren bireyler karar verme sorumluluğunu hissederler ama ona yaklaşma gücünü kendilerinde bulamazlar, bir karar planı yapamazlar, erteleme kararı da veremezler, bilgi toplamaktan, seçenekler üzerinde düşünmekten kaçınırlar ama karar vermeleri gerektiğinin de bilincindedirler.

Bireyler kendi özelliklerine göre çeşitli karar verme stilleri kullanırlar. Karar verme stili; bir karar alma durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemleri olarak tanımlanabilir (Phillips ve diğerleri, 1984). Deniz' e göre (2004) bireyler karar verme sürecinde; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerini kullanır.

Bazı karar kuramcıları, karar verme stilleri konusunda kararsızlık olgusunu ayrı bir alan olarak ele alıp incelemekte ve kararsızlığın kaçınılması gereken bir durum olduğunu belirtmektedirler. Kararsızlık stilini benimseyen bireyler de karar veren ancak verdikleri karardan hoşnut olmayan, yani kararından rahatsızlık duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Karar verme stillerine ilişkin araştırmalar dikkate alındığında etkili karar vermede en uygun stilin mantıklı karar verme stili olduğu görülmektedir (Bacanlı, 2000).

Dikkatli karar verme stilini uygulayan bireyler, karar vermeden önce özenle ilgili bilgiyi arar ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapar. Kaçınan karar verme stilini uygulayan bireyler; karar vermekten kaçınır, kararları başkalarına bırakma eğilimindedir. Böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışır. Erteleyici karar verme stilini uygulayan bireyler; kararı sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakmaya çalışır. Kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli ertelemeye çalışır. Panik karar verme stilini uygulayan bireyler, bir karar durumuyla karşı karşıya kaldıklarında kendilerini zaman baskısı altında hissederek. Bunun sonucu olarak, düşüncesiz davranışlar sergileyip acele çözümlere ulaşma eğilimindedirler (Deniz, 2004).

Karar verme stillerindeki araştırmalar, insanların karar almalarında çok farklı yöntemler kullandıklarını göstermiştir. Bireylerin kişilikleri, kişisel becerileriyle birleştikçe farklı yönlerden karar vermelerine yol açmaktadır. Bu da, karar verme stillerini kullanmak demektir (Tümer, 1999).

1.2.5. İyi Kararın Nitelikleri

Karar bir iş yapmak, bir çalışmada bulunmak, bir çaba harcamak için alınır. Bireyin amaçları ve hedefleri, onun gereksinim ve isteklerinin yoğunlaşmış, belirlenmiş bir şekilden başka bir şey değildir. Karar bireysel ve toplumsal yaşantıda bu kadar önemli olduğuna göre, kararın kendisini değerlendirme, yani iyi olup olmadığına karar vermenin de büyük önem taşıdığı bilinmektedir (Tosun, 1992). Kararın isabetliliği, amacın ne oranda elde edildiği ve probleme ne oranda çözüm bulabildiği ile ilgilidir.

Bizi amacımıza ulaştıran, kararın alınmasını gerektiren sorunu çözücü, bireyin yaşantısındaki olumsuz öğelerin tüm etkenlerini ortadan kaldırıcı veya pasifize edip olumluluk halini devam ettirmeye, bununla beraber istediğimiz şeyleri bize sağlayıcı özellikte olan, etkin, verimli ve son olarak zamanında alınması ve zamanında uygulanmasını iyi bir kararda aranan nitelikler olarak sayabiliriz (Tosun, 1992).

1.2.6. Karar Verme İle İlgili Çalışmalar

Kuzgun (1992), bireylerin karar verme stratejilerini belirlemek amacı ile “Karar Stratejileri Ölçeği”ni geliştirmiştir. Araştırma sonucunda, 16-18 yaş grubundaki öğrencilerle 25-40 yaş grubundaki yetişkinlerin karar stratejileri arasında önemli bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkeni olarak, erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla içtepesel karar verme stiline sahip oldukları, kızların erkek öğrencilerden daha bağımlı karar verdikleri ve daha az kararsızlık yaşadıklarını

Eldeleklioğlu (1996), karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaşları 19 ile 25 arasında olan gençler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, demokratik ana-baba tutumuyla mantıklı karar verme, bağımsız ana-baba tutumuyla kararsız karar verme, koruyucu ana-baba tutumuyla kararsız ve içtepesel karar verme, otoriter ana-baba tutumuyla kararsız, içtepesel ve mantıklı karar verme stilleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmiştir. Demokratik aile ortamına sahip gençlerin mantıklı karar ve bağımsız karar verme stilini daha çok benimsemiş olmaları, bu tür ailelerde ergenlerin kişilik gelişimine önem verilmekte olduğu, çocukluktan itibaren aile içi kararlara katılmaları sağlandığı ve kendi kararlarını vermeleri için destek gördükleri şeklinde yorumlamıştır.

Şanlı (1987), çekirdek ailede karar verme süreci eşlerin katılımı ile ilgili yaptığı araştırmada; konut seçimi, konutun yıllık bakımı, ev eşyaları, aile fertlerinin giyim ihtiyacı ve satın alınması, tatil yapma, çocukların yetiştirilmesi ve tasarrufların kullanılması konularında birinci derecede eşler birlikte karar vermektedirler. Yiyecek, temizlik maddeleri ihtiyacı, sorumlulukların dağılması konularında ise birinci derecede kadınlar karar vermektedirler. Bunun yanında çocuklar hakkındaki 12 kararları ise (hangi mesleği seçeceği, kimlerle arkadaşlık kuracağı, kiminle evleneceği) anne-baba ve çocuklar birlikte karar vermektedirler.

Demirbaş (1992) suçlu ve suçlu olmayan ergenlerin karar verme stratejilerini karşılaştırdığı araştırmasında; suçlu olmayan ergen grubunda bulunan kişilerin, suçlu grupta bulunanlara göre daha içtepesel davrandığı görülmüştür. Ayrıca değişik yaş grupları açısından 14–15 yaş grubunun kararsızlık stratejisini diğer yaş gruplarına göre daha fazla kullandığı ve daha fazla içtepesel davrandıkları bulunmuştur.

Mann, Harmoni ve Power (1989), ergenlik döneminde karar vermedeki yeterliliğin gelişimi üzerinde durmuşlardır. Araştırmacılar karar verme üzerinde etki eden su faktörleri belirlemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ergenler 15 yaşından itibaren karar vermede yeterlilik göstermeye başlamaktadır. Ancak, yetişkinlere göre tecrübeleri daha azdır. Bu nedenle, ergenler gerçek potansiyellerinin altında yeterlilik

göstermeye başlamaktadır. Sonuç olarak ergenlere karar verme becerilerinin öğretilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Tiryaki (1997), üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini sınıf, cinsiyet, annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri ve kendine saygı düzeyleri açısından incelediği araştırmasında kızların erkeklerden daha içtepisel olduğunu, 1. sınıf öğrencilerinin kararsızlık puan ortalamasının 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğunu, anne ve babalarının eğitim düzeyinin ise karar verme stratejisi puan ortalamalarında anlamlı bir farka yol açmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bacanlı ve Sürücü (2005), 8. sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ile karar verme stillerini cinsiyete göre inceledikleri araştırmalarında, 230 kız ve 195 erkek öğrenciye ulaşmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre kız öğrencilerin sınav kaygıları erkek öğrencilerin sınav kaygılarından yüksek bulunmuştur. Karar verme ile basa çıkmada kullanılan uyumsuz stiller açısından kızlar ve erkeklerin anlamlı olarak farklılaştıkları, ancak uyumlu stiller açısından farklılaşmadıkları bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar verme ile basa çıkmada kullandıkları stillerin sınav kaygıları ile sınav kaygısının kuruntu ve duyusallık öğelerinin önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM II

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan model, araştırma grubu, verilerin toplanması ile ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geniş grupları içeren evrenden seçilmiş bir örneklem grup üzerinde yapılan geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle incelemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.

Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir. Durum tespiti için araştırmacı tarafından anket kullanılacaktır. Anket araştırmacı tarafından uygulanacağından uygulama sırasında karşılaşılabilecek sorular cevaplandırılabilir (Karasar, 1999).

2.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2011-2012 bahar dönemi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin İktisat, İşletme ve Kamu Yönetimi bölümlerinde, örgün eğitime devam eden, 1029'u kadın, 836'ı erkek öğrenci olmak üzere, toplam 1855 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; evren gurubundan tesadüfi yöntemle seçilmiş, 353'ü kadın, 209'u erkek öğrenci olmak üzere toplam, 562 öğrenci oluşturmaktadır

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veriler,

- Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu,
- Mann ve Diğ. (1998), tarafından geliştirilen (Melbourne Decision Making Questionary) Deniz (2004), tarafından Türkçe'ye uyarlanan Karar Verme Ölçeği ve Arıcak (1999), tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Ölçeği'nden yararlanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

15 sorudan oluşan kişisel bilgi formu, üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerini (cinsiyet, yaş sınıf, bölüm, kişisel geliriniz, ailenizin aylık ortalama geliri, ailenizin yaşadığı yer, aile yapınız, babanızın eğitim durumu, annenizin eğitim durumu, babanızın mesleği, annenizin mesleği, aktif olarak spor yapıyor musunuz, spor branşınız, hangi amaçla spor yapıyorsunuz) belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2.3.2. Benlik Saygısı Ölçeği

Araştırmada, üniversite öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini ölçebilmek için Arıcak (1999), tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipi derecelendirmeye düzenlenmiş ve araştırmaya katılan öğrencilerden her maddeyi okuyup; "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir.

Ölçek, beş faktöre ayrılmıştır ve kuramsal olarak benlik saygısının; benlik değeri, kendine güven, depresif duygulanım, kendine yetme, başarı ve üretkenlik şeklinde boyutları olduğu için ölçekte bu boyutlar oluşturulmuş ve ifadeler şöyle sıralanmıştır (Arıcak, 1999).

1. Benlik Değeri: Kendinde olan ve olması gereken özelliklere bir değer verme durumudur. Bu faktörde yedi madde (1, 13, 16, 19, 22, 27, 29) bulunmaktadır.
2. Özgüven: Daha çok kendi özelliklerine bir değer atfetme ve bu değerler sayesinde kendini onaylama durumudur. Bu faktör, dokuz madde (5, 8, 9, 10, 11, 17, 20, 21, 25) ile ifade edilmiştir.
3. Depresif Duygulanım: Bireyin kendini daha çaresiz, daha zayıf ve güçsüz olduğunu algılaması durumudur. Bu faktör altında beş ifade (3, 4, 6, 12, 31) bulunmaktadır.
4. Kendine Yetme: Bireyin zihinsel ve davranışsal anlamda kendi beklentilerini ve hedeflerini gerçekleştirme durumudur. Bu faktör beş madde (14, 15, 24, 26, 30) ile ifade edilmiştir.
5. Başarı ve Üretkenlik: Bireyin kendini yeterince başarılı ve faydalı görme durumudur. Bu faktör altı madde (2, 7, 18, 23, 28, 32) ile ifade edilmiştir.

2.3.3. Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirliği

Ölçeğin güvenirligi iki şekilde test edilmiştir. Birincisi, ölçeğin iç tutarlılığının bir ölçüsü olan ve likert tipi ölçekler için öncelikle kullanılan Cronbach Alpha formülü ile güvenirlilik katsayısının hesaplanması, diğeri ise testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenirlilik katsayısıdır (Arıçak, 1999).

152 öğrenciye uygulanan ve madde analizi sonucunda 32 maddeye inen ölçeğin SPSS paket programında Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin güvenirlilik katsayısı 90 olarak bulunmuştur. Korelasyon katsayıları alt ölçeklere göre, Benlik değeri; 74, Özgüven; 68, Depresif duygulanım; 75, Kendine yetme; 60, Başarma ve üretkenlik; 70 şeklinde hesaplanmıştır (Arıçak, 1999).

Madde analizinden sonra yeni hali ile ölçek, iki hafta ara ile öğrencilere tekrar uygulanmış ve SPSS paket programında Pearson çarpım-moment korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlilik katsayısı 70 olarak bulunmuştur (Arıçak, 1999).

2.3.4. Benlik Saygısı Ölçeğinin Geçerliği

Ölçeğin geçerlik çalışması üç şekilde test edilmiştir. Kapsam geçerliği olarak uzman görüşüne başvurulmuş ve uzman grubun %75'inin kabul ettiği maddeler ölçeğe alınmış, diğeri ise ölçekten çıkartılmıştır. Benzer ölçekler geçerliği olarak, benlik saygısı ölçeği ile birlikte Çuhadaroğlu'nun Türkçe'ye uyarladığı Rosenberg benlik saygısı ölçeği de verilmiş ve iki ölçek puanları arasındaki ilişki. 69 olarak bulunmuştur.

Yapı geçerliğini test etmede faktör analizi yöntemi kullanılmış ve 152 öğrenciye uygulanan madde analizinden sonra 32 madde olarak kalan ve güvenirlilik katsayısı hesaplanan ölçek puanları üzerinde yapılmıştır. Örneklem uygun olup olmadığını test etmek amacı ile Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu ve Bartlett Sphericity testleri gerçekleştirilmiş, örneklem uygunluk katsayısı 82 olarak bulunmuştur. Yapılan incelemelerden sonra tekrar yapılan faktör analizinde varimax dönüştürme çözümlemesi yapılmış ve özdeğeri, birin üzerinde olan ve toplam varyansın %46'sını açıklayan beş faktörlü yapı ortaya çıkmıştır (Arıçak, 1999). Bu 32 maddenin 13'ü olumlu (2, 5, 8, 10, 12, 14, 17, 20, 22, 24, 26, 28 ve 30), 19'u ise olumsuz (1, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31 ve 32) şeklinde düzenlenmiştir.

2.3.5. Melbourne Karar Verme Ölçeği

Orijinali Mann ve Diğ. (1998), tarafından geliştirilmiş olan Melbourne Karar Verme Ölçeğini, (Melbourne Decision Making Questionary) Deniz (2004), Türkçe'ye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır.

Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 2002-2003 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği ve Otomotiv Öğretmenliği ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüş ve 154 öğrenciden veri toplanmıştır (Deniz, 2004).

Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısma ayrılmaktadır. *I. kısım:* Karar vermede özsaygıyı (*kendine güven*) belirlemeyi amaçlamaktadır. Altı maddeden oluşmakta ve üç maddesi düz, üç maddesi ters yönde puanlanmaktadır. Puanlama maddelere verilen "Doğru" yanıtı 2 puan, "Bazen Doğru" yanıtı 1 puan, "Doğru Değil" yanıtı 0 puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12'dir. Yüksek puanlar karar vermede özsaygının yüksek olduğunun göstergesidir. *II. Kısım* ise 22 maddeden oluşmakta ve karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt faktörü bulunmaktadır (Deniz, 2004).

1.Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur. Bu faktör altı madde (2, 4, 6, 8, 12, 16) ile ifade edilmiştir.

2.Kaçıngan Karar Verme Stili: Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur. Bu faktör altı madde (3, 9, 11, 14, 17, 19) ile ifade edilmiştir.

3.Erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur. Bu faktör, beş madde (5, 7, 10, 18, 21) ile ifade edilmiştir.

4Panik Karar Verme Stili: Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur. Bu faktör, beş madde (1, 13, 15, 20, 22) ile ifade edilmiştir.

2.3.6. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Güvenirliği

Melbourne Karar Verme Ölçeğinin (MKVÖ I-II) güvenirliliğini Deniz (2004), testin tekrarı ve iç tutarlık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplamıştır. Testin tekrarı yöntemi ile MKVÖ I-II 56 üniversite öğrencisine üç hafta ara ile iki kez uygulamış, testin tekrarı yöntemi ile alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları $r=.68$ ile $r=.87$ arasında değiştiğini hesaplamıştır.

Ölçeğin iç tutarlılık hesaplamasında Deniz (2004), madde analizi yapmış, analiz sonucunda ölçeklerde yer alan toplam 28 maddenin, 26'sının madde toplam korelasyonları 33'ün üstünde; diğer iki maddenin, madde toplam korelasyonu ise 26 ve 27 olarak bulmuştur 154 üniversite öğrencisine uygulanan MKVÖ I-II'nin iç tutarlılık katsayıları; Karar vermede özsaygı 72, dikkatli 80, Kaçınan 78, Erteleyici 65, Panik 71 şeklinde hesaplamıştır.

2.3.7. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Geçerliği

MKVÖ I-II geçerlik çalışmalarını Deniz (2004), kapsam geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği yöntemi kullanarak gerçekleştirmiş, kapsam geçerliğinde, uzman görüşüne başvurmuştur. Benzer ölçekler geçerliğini Kuzgun (1992), tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ile yapılmış, öğrencilere Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II ve Karar Stratejileri Ölçeği birlikte uygulamıştır. MKVÖ I-II'nin alt ölçekleri ile KSÖ'nin alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayılarının 15 ile 71 arasında değiştiğini hesaplamıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözüm ve yorumlanmasında, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme düzeylerini ve benlik algı düzeylerini çeşitli değişkenlere göre test etmeden önce araştırma verilerinin normal dağılım özelliği taşıyıp taşımadıkları tek örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi ile tespit edilmiştir (*bkz.* Tablo 16-17). Tabloda sunulduğu üzere, dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı saptanmış ve daha sonra Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Testi, person momentler çarpımı korelasyon analizi(spearman testi) kullanılmıştır.

Verilerin analizi aşamasında, araştırmanın amaçlarına uygun olarak aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

- Cinsiyet Değişkenine Göre üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Mann-Whitney U Testi;
- Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Mann-Whitney U Testi - Sonuçları
- Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Kruskal-Wallis Testi
- Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini belirleyebilmek için Mann-Whitney U Testi
- Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini belirleyebilmek için Mann-Whitney U Testi
- Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeyleri ile Benlik Algı Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package For Social Scientists for Windows Release 10.0) programında analiz edilmiş, manidarlığı $p<0.05$ düzeyinde sınanmış ve sonuçlar araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR

3.1. Değişkenlere Göre Frekans Dağılımları

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
17-20 yaş arası	73	13,0
21-23 yaş arası	411	73,1
24 yaş ve üzeri	78	13,9
Toplam	562	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %13,0'ı 17-20 yaş arasında, %73,1'i 21-23 yaş arasında, %13,9'u 24 yaş ve üzeridir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Kadın	355	63,2
Erkek	207	36,8
Toplam	562	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %63,2'si kadın, %36,8'i erkektir.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	17,4
Kamu	184	32,7
İşletme	137	24,4
İktisad	143	25,4
Toplam	562	100,0

Tablo 3 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %17,4'ü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda, %32,7'si Kamu Yönetimi Bölümünde, %24,4'ü İşletme Bölümünde, %25,4'ü İktisat Bölümünde öğrenim görmektedir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
1.sınıf	45	8,0
2.sınıf	121	21,5
3.sınıf	283	50,4
4.sınıf	113	20,1
Toplam	562	100,0

Tablo 4 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %8,0'ı 1. sınıfta, %21,5'i 2.sınıfta, %50,4'ü 3.sınıfta, %20,1'i 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Gelir Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
500tl ve altı	417	74,2
501-1250tl	128	22,8
1251tl-2000tl	14	2,5
2001tl-2750tl	3	,5
Toplam	562	100,0

Tablo 5 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %74,2'si 500 TL ve altı, %22,8'i 501 TL -1250 TL arasında, %2,5'i 1251 TL-2000 TL, %0,5'i 2001 TL-2750 TL gelirin olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Ailenizin Aylık Gelir Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
500tl ve altı	37	6,6
501-1250tl	223	39,7
1251tl-2000tl	196	34,9
2001tl-2750tl	69	12,3
2751tl ve üzeri	37	6,6
Toplam	562	100,0

Tablo 6 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %6,6'sı 500tl ve altı, %39,7'si 501tl-1250tl arasında, %34,9'u 1251tl-2000tl, %12,3'ü 2001tl-2750 tl, %6,6'sı 2751 ve üzeri gelirin olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Yer Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Köy	87	15,5
İlçe	169	30,1
İl	129	23,0
Büyük şehir	177	31,5
Toplam	562	100,0

Tablo 7 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %15,5'i köyde, %30,1'i ilçede, %23,0 ilde, %31,5'i büyük şehirde yaşamaktadırlar.

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Aile Yapısı Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Çekirdek aile	402	71,5
Geniş aile	145	25,8
Anne-baba ayrı	15	2,7
Toplam	562	100,0

Tablo 8 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %71,5'i çekirdek aile, %25,8'i geniş aile, %2,1'i anne-babadan ayrı.

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Okur-yazar değil	29	5,2
İlköğretim	326	58,0
Ortaöğretim	137	24,4
Lisans	62	11,0
Lisansüstü	8	1,4
Toplam	562	100,0

Tablo 9 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeylerinin %5,2'si okur-yazar değil, %58,0'ı ilköğretim, %24,4'ü ortaöğretim, %11,0'ı lisans, %1,4'ü lisansüstü eğitim görmüşlerdir.

Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Okur-yazar değil	110	19,6
İlköğretim	357	63,5
Ortaöğretim	77	13,7
Lisans	18	3,2
Toplam	562	100,0

Tablo 10 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeylerinin %19,6'sı okur-yazar değil, %63,5'i ilköğretim, %13,7'si ortaöğretim, %3,2'si lisans eğitimi görmüşlerdir.

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Baba Meslek Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Çalışmıyor	43	7,7
İşçi	101	18,0
Memur	92	16,4
Serbest meslek	168	29,9
Emekli	158	28,1
Toplam	562	100,0

Tablo 11 incelendiğinde; üniversite öğrencileri babalarının %7,7'si çalışmadığını, %18,0'ı işçi, %16,4'ü memur, %29,9'u serbest meslek, %28,1'i emekli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Anne Meslek Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Çalışmıyor	510	90,7
İşçi	11	2,0
Memur	13	2,3
Serbest meslek	11	2,0
Emekli	17	3,0
Toplam	562	100,0

Tablo 12 incelendiğinde; üniversite öğrencileri annelerinin %90,7'si çalışmadığını, %2,0'ı işçi, %2,3'ü memur, %2,0'u serbest meslek, %3,0'i emekli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 13. Üniversite Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeyi Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
Evet	201	35,8
Hayır	361	64,2
Toplam	562	100,0

Tablo 13 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %35,8'i evet spor yapıyorum %64,2'si hayır spor yapmıyorum diye belirtmişlerdir.

Tablo 14. Üniversite Öğrencilerinin Branş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
,00	361	64,2
Bireysel spor	59	10,5
Takım sporu	142	25,3
Toplam	562	100,0

Tablo 14 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %10,5'i bireysel spor yaptıklarını, %25,3'ü takım sporu yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 15. Üniversite Öğrencilerinin Hangi Amaçla Spor yaptıklarını Gösteren Frekans Dağılımı

	N	%
,00	336	59,8
Sağlık	69	12,3
Sosyal aktivite	109	19,4
Ekonomik kazanç	35	6,2
Statü kazanma	13	2,3
Toplam	562	100,0

Tablo 15 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %12,3'ü sağlık amaçlı, %19,4'ü sosyal aktivite amaçlı, %6,2'si ekonomik kazanç amaçlı, %2,3'ü statü kazanma amaçlı spor yaptıklarını belirtmişlerdir.

3.2. Değişkenlere Göre Test Sonuçları

Tablo 16. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

		Karar Vermede Öz Saygı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar Verme
N		562	562	562	562	562
Normal Parameters	Mean	5,5907	15,2295	10,1299	8,7883	9,2064
	Std. Deviation	1,5210	2,5783	2,3307	2,1319	2,0761
Most Extreme Differences	Absolute	0,136	0,158	0,106	0,121	0,120
	Positive	0,136	0,141	0,106	0,121	0,120
	Negative	-0,135	-0,158	-0,072	-0,083	-0,086
Kolmogorov-Smirnov Z		3,222	3,740	2,509	2,870	2,837
P		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Tablo 1’de görüldüğü gibi; $P < 0.05$ olduğu görülmektedir. Buda bize verilerin normal dağılıma uygun olmadığını göstermektedir.

Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

		Benlik Değeri	Özgüven	Depresif Duygulanım	Kendine Yetme	Başarma Ve Üretkenlik
N		562	562	562	562	562
Normal Parameters	Mean	16,9466	27,6210	12,4128	18,1993	16,4929
	Std. Deviation	4,5257	3,3971	3,3570	3,2081	3,0111
Most Extreme Differences	Absolute	0,102	0,079	0,117	0,132	0,116
	Positive	0,102	0,079	0,117	0,106	0,116
	Negative	-0,073	-0,072	-0,089	-0,132	-0,072
Kolmogorov-Smirnov Z		2,417	1,874	2,769	3,125	2,759
p		0,000	0,002	0,000	0,000	0,000

Tablo 2’de görüldüğü gibi; $P < 0.05$ olduğu görülmektedir. Buda bize verilerin normal dağılıma uygun olmadığını göstermektedir

Tablo 18. Cinsiyet Değişkenine Göre üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Karar vermede öz saygı	Kadın	355	265,22	94153,50	30963,500	-3,176	0,001
	Erkek	207	309,42	64049,50			
Dikkatli karar verme	Kadın	355	282,26	100201,50	36473,500	-,147	0,883
	Erkek	207	280,20	58001,50			
Kaçınan karar verme	Kadın	355	274,42	97420,50	34230,500	-1,365	0,172
	Erkek	207	293,64	60782,50			
Erteleleyici karar verme	Kadın	355	263,39	93502,00	30312,000	-3,498	0,000
	Erkek	207	312,57	64701,00			
Panik karar verme	Kadın	355	289,48	102765,00	33910,000	-1,542	0,123
	Erkek	207	267,82	55438,00			

Tablo 3’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =30963,500 P=0,001<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =265,22) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması(\bar{X} =309,42) dir.

Cinsiyet değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =36463,500 P=0,883>0.05].

Cinsiyet değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =34230,500 P=0,172>0.05].

Cinsiyet değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =30312,000 P=0,000<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =263,39) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması(\bar{X} =312,57) dir.

Cinsiyet değişkeni ile panik karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =33910,000 P=0,123>0.05].

Tablo 19. Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Benlik değeri	Kadın	355	267,49	94960,49	31770,500	-2,685	0,007
	Erkek	207	305,52	63242,50			
Özgüven	Kadın	355	268,30	95246,49	32056,500	-2,536	0,011
	Erkek	207	304,14	62956,50			
Depresif duygulanım	Kadın	355	281,43	99906,50	36716,500	-0,014	0,989
	Erkek	207	281,63	58296,50			
Kendine yetme	Kadın	355	288,82	102530,49	34144,500	-1,410	0,159
	Erkek	207	268,95	55672,50			
Başarma ve üretkenlik	Kadın	355	274,04	97285,01	34095,000	-1,435	0,151
	Erkek	207	294,29	60918,00			

Tablo 4’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =31770,500 P=0,007<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =267,49) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması(\bar{X} =305,52) dir.

Cinsiyet değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =32056,500 P=-2,536<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =268,30) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması(\bar{X} =304,14) dir.

Cinsiyet değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =36716,500 P=0,989>0.05].

Cinsiyet değişkeni ile kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =34144,500 P=0,159>0.05].

Cinsiyet değişkeni ile başarma ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =34095,000 P=0,151>0.05].

Tablo 20. Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı fark
Karar vermede öz saygı	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	348,54	3	21,069	0,000	1-2 1-3 1-4
	Kamu yönetimi	184	267,33				
	İşletme	137	267,27				
	İktisad	143	267,42				
Dikkatli karar verme	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	253,19	3	4,649	0,199	Yok
	Kamu yönetimi	184	288,40				
	İşletme	137	277,36				
	İktisad	143	295,99				
Kaçıngan karar verme	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	348,87	3	22,823	0,000	1-4
	Kamu yönetimi	184	259,22				
	İşletme	137	283,63				
	İktisad	143	261,95				
Erteleleyici karar verme	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	355,08	3	27,507	0,000	1-2 1-3 1-4
	Kamu yönetimi	184	277,98				
	İşletme	137	267,58				
	İktisad	143	248,93				
Panik karar verme	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	324,80	3	19,108	0,000	1-2 1-4 2-4 3-4
	Kamu yönetimi	184	276,43				
	İşletme	137	301,16				
	İktisad	143	239,52				

Tablo 5’de görüldüğü gibi; bölüm değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X² değeri =21,069 P=0,000<0.05]. Bu farklılık sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin; kamu yönetimi, işletme ve iktisat bölümünde öğrenim öğrencilerin karar vermede öz saygı düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Bölüm değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri = 4,649 $P=0,199>0.05$].

Bölüm değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =22,823 $P=0,000<0.05$]. Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin; İktisat bölümde öğrenim öğrencilere göre kaçınan karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Bölüm değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =27,507 $P=0,000<0.05$]. Bu farklılık sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin; kamu yönetimi, işletme ve iktisat bölümde öğrenim öğrencilerin erteleyici karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Bölüm değişkeni ile panik karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =27,507 $P=0,000<0.05$]. Bu farklılık sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin; kamu yönetimi, bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre; panik karar verme düzeyleri yüksek çıkarken, iktisat bölümünde öğrenim gören öğrencilerin işletme, kamu yönetimi ve beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilere göre panik karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır.

Tablo 21. Bölüm Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamli fark
Benlik değeri	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	339,90	3	29,699	0,000	1-2 1-4 2-3 3-4
	Kamu yönetimi	184	254,68				
	İşletme	137	312,69				
	İktisad	143	246,10				
Özgüven	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	318,66	3	6,391	0,094	Yok
	Kamu yönetimi	184	270,54				
	İşletme	137	275,14				
	İktisad	143	276,24				
Depresif duygulanım	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	331,00	3	19,843	0,000	1-2 1-4 2-3 3-4
	Kamu yönetimi	184	259,73				
	İşletme	137	304,95				
	İktisad	143	253,12				
Kendine yetme	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	252,79	3	4,200	0,241	Yok
	Kamu yönetimi	184	283,89				
	İşletme	137	284,84				
	İktisad	143	294,90				
Başarma ve üretkenlik	Beden eğitimi ve spor yüksekokulu	98	314,04	3	7,506	0,057	Yok
	Kamu yönetimi	184	265,65				
	İşletme	137	293,50				
	İktisad	143	268,10				

Tablo 6'da görüldüğü gibi; bölüm değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X² değeri =26,699 P=0,000<0.05]. Bu farklılık sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin kamu yönetimi ve iktisat bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre, işletme bölümünde

öğrenim gören öğrencilerin kamu yönetimi ve iktisat bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre benlik değeri düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Bölüm değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =6,391 $P=0,094>0.05$].

Bölüm değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =26,699 $P=0,000<0.05$]. Bu farklılık sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin kamu yönetimi ve iktisat bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre, işletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, kamu yönetimi ve iktisat bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre depresif duygulanım düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Bölüm değişkeni ile kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =4,200 $P=0,21>0.05$].

Bölüm değişkeni ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =7,506 $P=0,057>0.05$].

Tablo 22. Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamli fark
Karar vermede öz saygı	1.sınıf	45	325,96	3	4,020	0,259	Yok
	2.sınıf	121	273,11				
	3.sınıf	283	277,64				
	4.sınıf	113	282,45				
Dikkatli karar verme	1.sınıf	45	292,13	3	7,461	0,059	Yok
	2.sınıf	121	272,53				
	3.sınıf	283	296,37				
	4.sınıf	113	249,64				
Kaçınan karar verme	1.sınıf	45	325,60	3	9,163	0,027	1-3 2-3
	2.sınıf	121	305,25				
	3.sınıf	283	264,51				
	4.sınıf	113	281,05				
Erteleleyici karar verme	1.sınıf	45	339,94	3	15,358	0,002	1-3 1-4 2-3
	2.sınıf	121	308,79				
	3.sınıf	283	258,47				
	4.sınıf	113	286,68				
Panik karar verme	1.sınıf	45	273,88	3	12,628	0,006	2-3 2-4
	2.sınıf	121	324,80				
	3.sınıf	283	263,11				
	4.sınıf	113	284,23				

Tablo 7’de görüldüğü gibi; sınıf değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X² değeri =4,020 P=0,259>0.05].

Sınıf değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X² değeri = 7,461 P=0,059>0.05].

Sınıf değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X² değeri =9,163 P=0,027<0.05]. Bu farklılık sonucunda; 3. sınıf

öğrencilerinin 1. ve 2. sınıf öğrencilerine göre kaçınan karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Sınıf değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =15,358 $P=0,002<0.05$]. Bu farklılık sonucunda; 1. sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre 2.sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre erteleyici karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Sınıf değişkeni ile panik karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =12,628 $P=0,006<0.05$]. Bu farklılık sonucunda; 2. sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre panik karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Tablo 23. Sınıf Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı fark
Benlik değeri	1.sınıf	45	292,20	3	13,710	0,003	2-3 2-4
	2.sınıf	121	327,36				
	3.sınıf	283	269,16				
	4.sınıf	113	259,04				
Özgüven	1.sınıf	45	285,39	3	0,156	0,984	Yok
	2.sınıf	121	282,19				
	3.sınıf	283	282,63				
	4.sınıf	113	276,37				
Depresif duygulanım	1.sınıf	45	298,42	3	21,609	0,000	2-3 3-4
	2.sınıf	121	331,12				
	3.sınıf	283	252,64				
	4.sınıf	113	293,91				
Kendine yetme	1.sınıf	45	306,16	3	5,077	0,166	Yok
	2.sınıf	121	267,76				
	3.sınıf	283	291,92				
	4.sınıf	113	260,28				
Başarma ve üretkenlik	1.sınıf	45	308,67	3	9,840	0,020	2-3
	2.sınıf	121	307,92				
	3.sınıf	283	260,86				
	4.sınıf	113	294,09				

Tablo 8'de görüldüğü gibi; sınıf değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X² değeri =13,710 P=0,003<0.05]. Bu farklılık sonucunda; 2. sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre benlik değeri düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Sınıf değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X² değeri =0,156 P=0,984>0.05].

Sınıf değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X² değeri =5,077 P=0,000<0.05]. Bu farklılık sonucunda; 2. sınıf

öğrencilerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre depresif duygulanım düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Sınıf değişkeni ile kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =5,077 P=0,166>0.05].

Sınıf değişkeni ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =9,840 P=0,020<0.05]. Bu farklılık sonucunda; 2. sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre başarı ve üretkenlik düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Tablo 24. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamli fark
Karar vermede öz saygı	Okur-yazar değil	110	289,42	3	5,479	0,140	Yok
	İlköğretim	357	274,77				
	Ortaöğretim	77	282,67				
	Lisans	18	361,61				
Dikkatli karar verme	Okur-yazar değil	110	290,50	3	1,144	,767	Yok
	İlköğretim	357	280,99				
	Ortaöğretim	77	278,76				
	Lisans	18	248,28				
Kaçınan karar verme	Okur-yazar değil	110	285,15	3	1,028	,795	Yok
	İlköğretim	357	284,42				
	Ortaöğretim	77	266,96				
	Lisans	18	263,47				
Erteleleyici karar verme	Okur-yazar değil	110	267,77	3	1,600	,659	Yok
	İlköğretim	357	286,27				
	Ortaöğretim	77	274,03				
	Lisans	18	302,86				
Panik karar verme	Okur-yazar değil	110	263,11	3	2,915	,405	Yok
	İlköğretim	357	289,72				
	Ortaöğretim	77	268,33				
	Lisans	18	287,08				

Tablo 9’da görüldüğü gibi; anne eğitim düzeyi değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X² değeri =5,479 P=0,140>0.05].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri = 1,144 $P=0,059>0.05$].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1,028 $P=0,795>0.05$].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1,600 $P=0,659>0.05$].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile panik karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2,915 $P=0,405>0.05$].

Tablo 25. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamli fark
Benlik değeri	Okur-yazar değil	110	254,88	3	5,278	0,153	Yok
	İlköğretim	357	291,66				
	Ortaöğretim	77	267,39				
	Lisans	18	303,03				
Özgüven	Okur-yazar değil	110	260,10	3	5,084	0,166	Yok
	İlköğretim	357	292,81				
	Ortaöğretim	77	267,91				
	Lisans	18	246,14				
Depresif duygulanım	Okur-yazar değil	110	262,75	3	4,089	0,252	Yok
	İlköğretim	357	291,92				
	Ortaöğretim	77	263,16				
	Lisans	18	267,83				
Kendine yetme	Okur-yazar değil	110	298,98	3	5,976	0,113	Yok
	İlköğretim	357	283,41				
	Ortaöğretim	77	243,12				
	Lisans	18	300,97				
Başarma ve üretkenlik	Okur-yazar değil	110	264,28	3	1,851	0,604	Yok
	İlköğretim	357	287,62				
	Ortaöğretim	77	276,65				
	Lisans	18	286,17				

Tablo 10'da görüldüğü gibi; anne eğitim düzeyi değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X² değeri =5,278 P=0,153>0.05].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =5,084 P=0,166>0.05].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =4,089 P=0,252>0.05].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =5,976 P=0,113>0.05].

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1,851 P=0,604>0.05].

Tablo 26. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsayı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı fark
Karar vermede öz saygı	Okur-yazar değil	29	244,72	4	9,547	0,049	1-4 3-4
	İlköğretim	326	285,78				
	Ortaöğretim	137	258,07				
	Lisans	62	324,90				
	Lisansüstü	8	305,44				
Dikkatli karar verme	Okur-yazar değil	29	300,12	4	3,973	0,410	Yok
	İlköğretim	326	290,64				
	Ortaöğretim	137	265,18				
	Lisans	62	266,19				
	Lisansüstü	8	239,69				
Kaçınan karar verme	Okur-yazar değil	29	286,09	4	1,977	0,740	Yok
	İlköğretim	326	284,78				
	Ortaöğretim	137	272,85				
	Lisans	62	273,01				
	Lisansüstü	8	345,13				
Erteleleyici karar verme	Okur-yazar değil	29	296,14	4	6,814	0,146	Yok
	İlköğretim	326	274,66				
	Ortaöğretim	137	282,82				
	Lisans	62	290,06				
	Lisansüstü	8	418,38				
Panik karar verme	Okur-yazar değil	29	279,50	4	1,560	0,816	Yok
	İlköğretim	326	281,97				
	Ortaöğretim	137	277,61				
	Lisans	62	279,70				
	Lisansüstü	8	350,25				

Tablo 11’de görüldüğü gibi; baba eğitim düzeyi değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =9,547 $P=0,140>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim durumu lisans olan öğrencilerin ortaöğretim ve okuryazar olmayanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri = 3,973 $P=0,410>0.05$].

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1,977 $P=0,740>0.05$].

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =6,814 $P=0,146>0.05$].

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile panik karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1,560 $P=0,816>0.05$].

Tablo 27. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		N	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı fark
Benlik değeri	Okur-yazar değil	29	349,02	4	11,473	0,022	1-2
	İlköğretim	326	277,30				1-3
	Ortaöğretim	137	272,16				1-4
	Lisans	62	275,08				2-5
	Lisansüstü	8	417,75				3-5
							4-5
Özgüven	Okur-yazar değil	29	251,71	4	3,312	,507	Yok
	İlköğretim	326	283,04				
	Ortaöğretim	137	272,88				
	Lisans	62	298,15				
	Lisansüstü	8	345,38				
Depresif duygulanım	Okur-yazar değil	29	313,81	4	3,495	,479	Yok
	İlköğretim	326	279,40				
	Ortaöğretim	137	284,80				
	Lisans	62	261,75				
	Lisansüstü	8	346,50				
Kendine yetme	Okur-yazar değil	29	290,14	4	0,899	,925	Yok
	İlköğretim	326	281,85				
	Ortaöğretim	137	278,27				
	Lisans	62	288,61				
	Lisansüstü	8	236,00				
Başarma ve üretkenlik	Okur-yazar değil	29	348,93	4	11,665	,020	
	İlköğretim	326	274,02				
	Ortaöğretim	137	267,32				
	Lisans	62	307,35				
	Lisansüstü	8	384,31				

Tablo 12’de görüldüğü gibi; baba eğitim düzeyi değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =5,278 $P=0,153>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin; ilköğretim, ortaöğretim ve lisans düzeyinde olanlara göre, baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrencilerin lisans, ortaöğretim ve ilköğretim olanlara göre benlik değerleri yüksek çıkmıştır.

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =3,312 $P=0,507>0.05$].

Baba eğitim değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =3,495 $P=0,479>0.05$].

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0,899 $P=0,925>0.05$].

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =1,851 $P=0,604>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin; ilköğretim, ortaöğretim, düzeyinde olanlara göre, baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrencilerin ortaöğretim olanlara göre benlik değerleri yüksek çıkmıştır.

Tablo 28. Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ortalaması ₁	Sıra Toplamı	U	Z	P
Karar vermede öz saygı	Spor yapan	201	330,60	66451,50	26410,500	-5,459	0,000
	Spor yapmayan	361	254,16	91751,50			
Dikkatli karar verme	Spor yapan	201	294,53	59200,50	33661,500	-1,436	0,151
	Spor yapmayan	361	274,25	99002,50			
Kaçınan karar verme	Spor yapan	201	293,04	58901,00	33961,000	-1,268	0,205
	Spor yapmayan	361	275,07	99302,00			
Erteleleyici karar verme	Spor yapan	201	318,67	64053,00	28809,000	-4,090	0,000
	Spor yapmayan	361	260,80	94150,00			
Panik karar verme	Spor yapan	201	280,25	56329,50	36028,500	-0,138	0,890
	Spor yapmayan	361	282,20	101873,50			

Tablo 13’de görüldüğü gibi; spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =26410,500 P=0,000<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =330,60) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması(\bar{X} =254,16) dir.

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =33661,500 P=0,151>0.05].

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =33961,500 P=0,205>0.05].

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =28809,000 P=0,000<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =318,67) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =260,80) dir.

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =36028,500 P=0,890>0.05].

Tablo 29. Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Testi Sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Benlik değeri	Spor yapan	201	293,59	59012,00	33850,000	-1,321	0,187
	Spor yapmayan	361	274,77	99191,00			
Özgüven	Spor yapan	201	300,94	60488,50	32373,500	-2,128	0,033
	Spor yapmayan	361	270,68	97714,50			
Depresif duygulanım	Spor yapan	201	297,76	59850,00	33012,000	-1,781	0,075
	Spor yapmayan	361	272,45	98353,00			
Kendine yetme	Spor yapan	201	284,95	57274,50	35587,500	-0,379	0,705
	Spor yapmayan	361	279,58	100928,50			
Başarma ve üretkenlik	Spor yapan	201	289,43	58175,50	34686,500	-0,869	0,385
	Spor yapmayan	361	277,08	100027,49			

Tablo 14’de görüldüğü gibi; Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =333850,000 P=0,187>0.05].

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [U değeri =32373,500 P=-2,128<0.05]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =300,94) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması (\bar{X} =270,68) dir.

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin depresif duygulanım düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =33012,000 P=0,075>0.05].

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin kendine yetme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =35587,500 P=0,705>0.05].

Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [U değeri =34686,500 P=0,385>0.05].

Tablo 30. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Düzeyleri ile Benlik Algı Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		Benlik Değeri	Özgüven	Depresif Duygulanım	Kendine Yetme	Başarım Ve Üretkenlik
Karar vermede öz saygı	r	0,118	0,024	0,059	0,035	0,078
	p	0,005	0,567	0,162	0,405	0,063
	N	562	562	562	562	562
Dikkatli karar verme	r	-0,139	0,082	-0,131	0,227	-0,096
	p	0,001	0,051	0,002	0,000	0,023
	N	562	562	562	562	562
Kaçıngan karar verme	r	0,287	0,050	0,220	-0,088	0,192
	P	0,000	0,234	0,000	0,037	0,000
	n	562	562	562	562	562
Erteleyici karar verme	r	0,239	0,048	0,172	-0,081	0,231
	p	0,000	0,251	0,000	0,055	0,000
	N	562	562	562	562	562
Panik karar verme	r	0,345	0,088	0,277	-0,103	0,301
	p	0,000	0,037	0,000	0,014	0,000
	N	562	562	562	562	562

Tablo 15 incelendiğinde; karar vermede öz saygı ve benlik değerleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (r=0,118 p<0,05).

Karar vermede öz saygı ve özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=0,024$ $p>0,05$).

Karar vermede öz saygı ve depresif duygulanım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,059$ $p>0,05$).

Karar vermede öz saygı ve kendine yetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=0,035$ $p>0,05$).

Karar vermede öz saygı ve başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=0,078$ $p>0,05$).

Dikkatli karar verme ve benlik değerleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,39$ $p<0,05$).

Dikkatli karar verme ve özgüven düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,082$ $p<0,05$).

Dikkatli karar verme ve depresif duygulanım düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-0,131$ $p<0,05$).

Dikkatli karar verme ve kendine yetme düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,227$ $p<0,05$).

Dikkatli karar verme ve başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,096$ $p<0,05$).

Kaçıngan karar verme ve benlik değerleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,287$ $p<0,05$).

Kaçıngan karar verme ve özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=0,050$ $p>0,05$).

Kaçıngan karar verme ve depresif duygulanım düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,220$ $p<0,05$).

Kaçıngan karar verme ve kendine yetme düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-0,088$ $p<0,05$).

Kaçınan karar verme ve başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,192$ $p<0,05$).

Erteleyici karar verme ve benlik değerleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,239$ $p<0,05$).

Erteleyici karar verme ve özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=0,048$ $p>0,05$).

Erteleyici karar verme ve depresif duygulanım düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,172$ $p<0,05$).

Erteleyici karar verme ve kendine yetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($r=-0,081$ $p>0,05$).

Erteleyici karar verme ve başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,231$ $p<0,05$).

Panik karar verme ve benlik değerleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,345$ $p<0,05$).

Panik karar verme ve özgüven düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,088$ $p<0,05$).

Panik karar verme ve depresif duygulanım düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,277$ $p<0,05$).

Panik karar verme ve kendine yetme düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-0,103$ $p<0,05$).

Panik karar verme ve başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0,301$ $p<0,05$).

BÖLÜM IV TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin cinsiyet, bölüm, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve spor yapan-yapmayan öğrenci değişkenlerine göre karar verme düzeyleri, Karar Verme Ölçeğinin (karar vermede öz saygı düzeyleri, dikkatli karar verme düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri) alt boyutlarında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır. Yine, cinsiyet, bölüm, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve spor yapan-yapmayan öğrenci değişkenlerine göre benlik saygısı düzeyleri ise; Benlik Saygısı Ölçeğinin (benlik değeri düzeyleri, özgüven düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri) alt boyutlarında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Çalışmamızda, cinsiyet değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=265,22$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=309,42$) dir. Bu farklılaşma sonucunda; erkek öğrencilerin karar vermede özsaygı düzeyleri, kadın öğrencilerin karar vermede özsaygı düzeylerine göre yüksek çıkmıştır.

Candangil ve Ceyhan (2006) yapmış olduğu “Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı ve Stres Düzeyleri” adlı çalışmasında bulmuş oldukları sonuç, çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Ayrıca Avşaroğlu (2007), Bağlıkol (2010) yapmış olduğu çalışmada, cinsiyet değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmamızla farklılık gösteren bu durum; kadın öğrencilerin çevrenin beklentilerine erkeklerden daha duyarlı olmaları ve çevrelerine daha fazla sorumluluk hissetmeleri nedeniyle, karar verme sürecinde kendilerine olan güvenlerinin daha düşük olmasından kaynaklanabilir. Bunun yanı sıra kadın öğrencilerin, çevrenin kontrolünü daha yoğun hissetmelerinden dolayı daha fazla kararsızlık yaşadıkları söylenebilir. Nitekim kültürümüzde kadınların daha kontrollü davranmaları yönündeki beklentinin onların daha bağımlı ve içtépisel davranmalarına neden olduğu belirtilmektedir (Kuzgun, 1993).

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından karar vermede özsaygı boyutu, bu araştırma için önemli bir alt problem özelliği taşımaktaydı. Çünkü Türk toplumunda çocuk yetiştirilirken cinsiyet rollerinin erken yaşlarda verilmesi ve kız çocukları, erkeklere göre daha fazla boyun eğmeye, uymaya ve elindekilerle yetinmeye teşvik edilmektedir. Erkek çocuklar ise el üstünde tutularak, kız kardeşlerinden daha değerli olduğu anlayışına göre büyütülmektedir (Tezcan, 1973; Yörükoğlu, 1989). Dolayısıyla erkek çocuğu, geleneksel Türk ailesinde gelecek için ailenin ekonomik sorumluluğunu yüklenen bir kişi olarak görüldüğü için kız çocuğundan ayrı bir statüye sahiptir (Merter, 1990). Bu durum erkek çocukların karar verirken kendilerine daha güvenli ve özsaygılı tutumlar göstermesi şeklindeki yorum açısından önemlidir (Avşaroğlu, 2007).

Çalışmamızda cinsiyet değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$P>0.05$]. Bu sonuç üniversite eğitimi alan öğrencilerin, donanımlarının farkında olmakla birlikte, gelişigüzel alınan kararların yaşamlarında problem yaratacağının bilincinde olmasıyla açıklanabilir.

Çalışmamızda cinsiyet değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=263,39$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=312,57$) dir. Bu farklılaşma sonucunda, erkek öğrencilerin erteleyici karar verme düzeyleri, kadın öğrencilerin erteleyici karar verme düzeylerinden yüksek çıkmıştır.

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre, kaçınan karar verme düzeyleri ile panik karar verme düzeyleri arasında anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır. [$P>0.05$]. Bu durum üniversitede okuyan öğrencilerin sorumlulukların bilincinde olup, herhangi bir durumda kendini baskı altında hissetmeden, aceleci yaklaşımdan uzak karar verdiği şeklinde açıklanabilir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=267,49$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=305,52$) dir. Bu farklılaşma sonucunda erkek öğrencilerin benlik değeri düzeyleri kadın öğrenci benlik değeri düzeylerinden yüksek çıkmıştır.

Çalışmamızda cinsiyet değişkeni ile özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=268,30$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=304,14$) dir. Bu farklılaşma sonucunda erkek öğrencilerin özgüven düzeyleri kadın öğrencilerin özgüven düzeylerinden yüksek çıkmıştır.

Tekin ve ark.(2009) yapmış olduğu çalışma bulgularıyla yapmış olduğumuz çalışma bulguları arasında paralellik bulunmaktadır.

Benlik saygısı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda genellikle erkeklerin benlik saygısının, kızlardan daha yüksek olduğu görülmektedir (Knox, Funk, Elliot ve Bush 1998, akt. Avşroğlu, 2007). Bu durum çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$P>0.05$].

Yapılan bir araştırmada yaşları 17–27 arasında değişen 50 bayan, 50 erkek toplam 100 üniversite öğrenci ile çalışılmış ve benlik saygısı puanları açısından bayanlar ve erkekler arasında anlamlı farka rastlanmamıştır (Erman ve Ark. 2004).

Çalışmamızda bölüm değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri ile panik karar verme düzeyleri arasında farklılıkların anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Bu farklılık sonuçları incelendiğinde; beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin; kamu yönetimi, işletme ve iktisat bölümlerin de öğrenim öğrencilere göre karar vermede öz saygı düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri ile panik karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Ayrıca, araştırmada bölüm değişkeni ile benlik saygısı alt boyutlarından, benlik değerleri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Bu farklılık sonucunda beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin, kamu yönetimi bölümü ve iktisat bölümlerinde okuyan öğrencilere göre; işletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, kamu yönetimi ve iktisat bölümlerinde okuyan öğrencilere göre benlik değerleri yüksek çıkmıştır.

Çalışmamızda bölüm değişkenleri ele alındığında beden eğitimi ve spor yüksek okulu ile iktisadi ve idari bilimler fakültesinin iktisat, işletme, kamu yönetimi bölümleri üzerinde çalışma yapılmıştır. Beden eğitimi ve spor yüksek okulundaki öğrencilerin karar vermede öz saygı, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri ile panik karar verme düzeylerinin diğer bölüm öğrencilerinden daha yüksek olması beden eğitimi ve spor yüksek okulundaki öğrencilerin istatistiksel sonuçları incelendiğinde tamamının spor yapıyor olmasından kaynaklandığı

düşünülmektedir. Çünkü sporun bireyler için sosyal yönden geliştirici etkileri olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Araştırmada spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=330,60$) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=254,16$) dir. Bu farklılaşma sonucunda spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre karar vermede öz saygı düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bununla beraber spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=318,67$) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=260,80$) dir. Yine bu farklılık sonucunda, sonucunda spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre erteleyici karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Araştırmada spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$P<0.05$]. Ortalama değerlere baktığımızda spor yapan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=300,94$) iken spor yapmayan öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{X}=270,68$) dir. Bu farklılaşma sonucunda spor yapan öğrencilerin, spor yapmayan öğrencilere göre öz güven düzeyleri yüksektir.

Aşçı ve arkadaşlarının (1993), spor yapan ve yapmayan liseli öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada spora katılımın benlik kavramı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu saptamıştır. Bu durum çalışmamızla örtüşmektedir.

Slutzky ve Ark.(2009) yapmış olduğu çalışmada spor için harcanan zamanın benlik saygısı değerlerini olumlu yönde etkilediği sonucu çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Çalışmamızla paralellik gösteren bir diğer çalışmada; amatör vücut geliştirme sporcuları ile spor yapmayan grubun benlik saygısı puanları karşılaştırılmış ve sonuç olarak vücut geliştirme sporcularının benlik saygısı puanları orta düzeyde bulunurken spor yapmayan gruptaki kişilerin benlik saygısı puanları düşük düzeyde gözlenmiştir (Mekolichick 2003).

Yaz spor okullarına katılan öğrencilerin benlik saygısı puanlarının karşılaştırıldığı bir araştırmada, yaz okullarına katılan öğrencilerin genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, akademik benlik saygısı, ön test ve son test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Spor yapmanın bir guruba ait olmanın benlik saygısı üzerinde olumlu etkisini yansıtan bu sonuç özellikle çocukların

sadece yazın değil tüm yıl boyunca pedagojik formasyona sahip antrenörlerle birlikte yıl boyunca çalışma yapmalarının yararlı olacağını ortaya koymaktadır. Branşa özgü yaz spor okulu ile tam gün süren yaz okulunu karşılaştırdığımızda tam gün süren yaz okullarının genel benlik saygısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (Korkmaz, 2007).

Araştırmada, anne eğitim düzeyi değişkeni ile karar verme ölçeği alt boyutlarının (özsaygı düzeyleri, dikkatli karar verme düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri) her birinde farklılaşmanın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$P>0.05$]. Bunun yanı sıra, anne eğitim düzeyi değişkeni ile benlik saygısı ölçeği alt boyutlarının (benlik değeri düzeyleri, özgüven düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarı ve üretkenlik düzeyleri) her birinde farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır [$P>0.05$].

Dilek (2007) yapmış olduğu ‘okul türlerine göre öğrencilerin benlik saygısı ile annenin öğrenim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde; öğrencilerin benlik saygısı ile annelerin öğrenim durumu arasında ilişki saptanamamıştır’ ifadesi çalışmamızla örtüşmektedir.

Araştırmanın aksine Yiğit (2010), yapmış olduğu çalışmada, annesi okuma yazma bilmeyen ergenlerle, annesi ilköğretim, ortaokul-lise ve üniversite mezunu olan ergenlerin puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Annesi ilköğretim mezunu olan ergenlerle, annesi üniversite mezunu olan ergenlerin puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Çalışmamızla farklılık gösteren bu durum; ilköğretim çağındaki çocuklar üzerine yapılan bir çalışma olması sebebi ile genellikle kimlik karmaşasının yaşandığı bu dönemde, evladını koşulsuz seven, başarılarını takdir eden, ergenin gelişimini destekleyen eğitilmiş annelerin olumlu geribildirimleri daha çok yansıtılabildikleri dönem olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Üniversite eğitimi almaya başlayan bireylerin karar verme ve benlik düzeylerinin farklılaşabileceği (öz güvenin artması, başarı ve üretkenlik düzeyinin artması vb.) anne eğitim düzeyi değişkeninde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmada Baba eğitim düzeyi değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim durumu lisans mezunu olan öğrencilerin ortaöğretim mezunu ve okuryazar olmayanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile benlik değeri düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin; ilköğretim, ortaöğretim ve lisans düzeyinde olanlara göre, baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrencilerin lisans, ortaöğretim ve ilköğretim olanlara göre benlik değerleri yüksek çıkmıştır. Ayrıca baba eğitim düzeyi değişkeni ile başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$P>0.05$]. Bu farklılık sonucunda; baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerin; ilköğretim, ortaöğretim, düzeyinde olanlara göre, baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrencilerin ortaöğretim olanlara göre benlik değerleri yüksek çıkmıştır.

Gökçakan ve ark. (2001) 500 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada ergenlerin öz imajını anne eğitim düzeyinden çok baba eğitim düzeyinin yordadığını ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin öz imajının olumlu yönde farklılaştığı bulunmuştur.

Benzer bir sonuçla Aydoğan (2010) baba eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin benlik düzeylerinin yükseldiğini saptamıştır.

Başka bir çalışma sonucunda Zincirkıran (2008) özsayı puanlarında babası ilk ve ortaokul mezunu olan grup ile üniversite mezunu grup arasında fark olduğu; farklılığın babaları üniversite mezunu olan çocukların lehine olduğunu saptanmıştır. Bu durum çalışmamızla örtüşmektedir.

Araştırmada sınıf değişkeni ile karar verme ölçeği alt boyutlarından karar vermede öz saygı düzeyleri ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı saptanmıştır. [$P>0.05$]

Çalışmamızda sınıf değişkeni ile kaçınan karar verme düzeyleri arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Bu farklılaşma sonucunda 3.sınıf öğrencilerinin 1. ve 2. Sınıf öğrencilerine göre kaçınan karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Kaçınan Karar Verme Stilinin, bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumuyla açıklanmasına bakarak 1 ve 2. Sınıf öğrencilerini üniversiteye yeni başlaması ve henüz alışmışlık düzeyine nazaran 3. Sınıf öğrencilerinin sorumluluk almaktan kaçınır durumuyla açıklanabilir.

Çalışmamızda sınıf değişkeni ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$P<0.05$]. Bu farklılaşma sonucunda 1. Sınıf öğrencilerinin 3 ve 4. Sınıf öğrencilerine göre erteleyici karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Erteleyici karar verme stilinin verilecek kararları mazeret olmadan geciktirme

sürüncemede bırakma olarak açıklanmasına bakarak 1. Sınıf öğrencilerinin daha henüz işin başında olma, daha çok zaman var gibi mazeret sayılmayacak sebeplerin arkasına sığınıp kararlarını 3 ve 4. Sınıf öğrencilerine göre daha erteleme durumuyla açıklanabilir.

Çalışmamızı Sinangil (1993) ve Tiryaki (1997) yapmış olduğu çalışmalar desteklemektedir.

Çalışmamızda ayrıca; Karar Verme Ölçeğinin alt boyutları (karar vermede öz saygı düzeyleri, dikkatli karar verme düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri) ile Benlik Saygısı Ölçeğinin alt boyutları (benlik değeri düzeyleri, özgüven düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri) arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin karar verme özsaygısı ve benlik saygısı değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır

Araştırmada benlik değerleri ile depresif duygulanım düzeyleri, karar vermede öz saygıyı pozitif ve anlamlı düzeyde açıklarken; özgüven düzeyleri, kendine yetme düzeyleri ile başarıma ve üretkenlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Araştırmada, benlik değerleri düzeyleri, özgüven düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri dikkatli karar vermeyi pozitif ve anlamlı düzeyde açıklarken; depresif duygulanım düzeyi ile dikkatli karar verme arasında negatif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Araştırmada, benlik değerleri düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri, kaçınan karar vermeyi pozitif ve anlamlı düzeyde açıklarken, kendine yetme düzeyleri ile kaçınan karar verme arasında negatif anlamlı ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Araştırmada, benlik değerleri düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri, erteleyici karar vermeyi pozitif ve anlamlı düzeyde açıklarken, özgüven düzeyleri ile kendine yetme düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır.

Araştırmada, benlik değerleri düzeyleri, öz güven düzeyleri, depresif duygulanım düzeyleri, başarıma ve üretkenlik düzeyleri, panik karar vermeyi pozitif ve anlamlı düzeyde açıklarken, kendine yetme düzeyi ile panik karar düzeyleri arasında negatif yönlü ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızda elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, karar verme stillerini (karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme) genel olarak pozitif ve anlamlı düzeyde açıklamaktadır.

Araştırmadaki veriler Avşaroğlu (2007) yapmış olduğu çalışmayla paralellik göstermektedir.

4.2. Sonuç

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre; Karar Verme Ölçeğinin alt boyutlarından, karar vermede özsaygı düzeyleri ile erteleyici karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme alt boyutlarında anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı düzeyleri ise Benlik Saygısı Ölçeğinin, benlik değerleri düzeyleri ile özgüven düzeyleri alt boyutlarında anlamlı farklılaşma tespit edilirken; depresif duygulanım düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışma bulgularında üniversite öğrencilerinin bölüm değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, dikkatli karar verme düzeyleri dışında, diğer alt boyutların her birinde anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Bölüm değişkenine göre; benlik değeri düzeyleri ile depresif duygulanım düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma bulunurken, özgüven düzeyleri, kendine yetme düzeyleri ve başarı ve üretkenlik düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularında üniversite öğrencilerinin, sınıf değişkenine göre; kaçınan karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri, erteleyici karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma saptanırken, öz saygı düzeyleri ve dikkatli karar verme düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır. Tine bölüm değişkenine göre benlik saygı düzeylerinde ise; benlik değeri düzeyleri ve depresif duygulanım düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olduğu, öz güven düzeyleri, kendine yetme düzeyleri, başarı ve üretkenlik düzeylerinde anlamlı farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre, karar verme düzeyleri ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi için kullanmış olduğumuz Karar Verme Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeklerinin alt boyutlarının hiç birinde farklılaşma olmadığı saptanırken, baba eğitim düzeyi değişkeninde karar vermede öz saygı düzeyleri ve benlik değeri düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma saptanmıştır.

Spor yapan ve spor yapmayan değişkeninde üniversite öğrencilerinin karar verme düzeylerinde ise; karar vermede öz saygı düzeyleri ve erteleyici karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma saptanırken, dikkatli karar verme düzeyleri, kaçınan karar verme düzeyleri, panik karar verme düzeyleri arasında anlamlı

farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Benlik saygı düzeylerinde ise; öz güven düzeyleri alt boyutunun dışında anlam farklılığı olmadığı saptanmıştır.

Ayrıca; araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin karar verme özsaygısı ve benlik saygısı değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3. Öneriler

Öğrencilerin elde ettikleri ve edecekleri başarılarla karar verme düzeylerinin ve benlik saygısı düzeylerinin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu amaç doğrultusunda öğretim kurumlarında sadece mesleki gelişim için gerekli olan akademik yeterliliklerin kazandırılması değil, sosyal ve kişilik gelişimin de desteklendiği kurumlar olarak düzenlemeler yapılmalıdır.

Öğrencilerin karar verme ve benlik saygısı düzeylerinin pozitif değer kazanımları hususunda olumlu destek ve yapıcı yaklaşımla gelişebileceği göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciler üzerinde grupla danışma ve rehberlik etkinlik ve oturumlarının düzenlenmesi önerilebilir.

Bu araştırmanın temel sınırlılıkları arasında yer alan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi yelpazesi genişletilerek diğer üniversiteler de yapılan çalışmalarla karşılaştırılabilir,

Üniversitelerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik servisleri kurulup, öğrencilerden ihtiyaçları dahilinde uzman görüşüne başvurmaları sağlanması ve desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akman, B., (2002) Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısının İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.: 23, Ankara

Arıca, O.T. (1999). “Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik Saygısı ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi”. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi

Aslan, H.(2006), Çalışanların İş Doyumu Düzeylerine Göre Depresyon, Benlik Saygısı Ve Denetim Odağı Algısı Değişkenlerinin İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Atkinson, R.L. Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bern, D.J. ve Nolen- Hoeksema, S., (1999), Psikolojiye Giriş; (Çeviren: Yavuz Alagon), Ankara: Arkadaş Yayınları. Ankara.

Avanoğlu, Z., (2004). Eğitim Psikolojisine Çağdaş Bir Yaklaşım, Ofset Yayınevi, S: 97-98 İstanbul

Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar verme ve Stresle Başa Çıkma Stilllerinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Aydın, B., (1996), Benlik Kavramı ve Ben Semaları, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, (Sayı:8), 41-47.

Aydın, B., (2005), Çocuk ve Ergen Psikolojisi., İstanbul, Atlas Yayınları, 2. Baskı

Aydoğan, S. (2010). İlköğretim 2.Kademe Öğrencilerinin Umut Ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi,Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bacanlı, F., ve Sürücü, M., (2005). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Karar verme Stilleri Ve Sınav kaygıları Arasındaki İlişki. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi Özet Kitabı. _İstanbul: Marmara Üniversitesi

Bayat B., (2003) Bireylerin Benlik Algısı Sistemi Ve Bu Sistemin Davranışları Üzerindeki Rolü Kamu-iş dergisi, cilt:7 S: 2-11 Ankara

Baymur, F., (1984), Genel Psikoloji, İnkılap Kitapevi, İstanbul.,

Baymur, F., (1985), Genel Psikoloji, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, s. 268.

Baymur, F., (1993), Genel Psikoloji, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, Syf:266-272.

Bilgin, Ş., (2001), Ergenlerde kaygı ve benlik saygısı arasındaki ilişki, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Bilkay, S.,(1990) Karar Alma Süreci ve Kararın Yönetimdeki Önemi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İşletmecilik Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,

Cevher, F. N., Buluş, M., (2007). Benlik Kavramı Ve Benlik Saygısı Önemi Ve Geliştirilmesi, Akademik Dizayn Dergisi, cilt:2, 52–64.

Cüceloğlu, D., (1993),İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, s.404-405

Cüceloğlu, D., (2002). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 11.Basım.

Çağlayan N., (2011), Bireysel Ve Takım Sporunu Yapanlarla Spor Yapmayanların Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çakmak Z., Kara H., (2009) Yöneticilerde Benlik Algılarının Belirlenmesi, Sanayi Örgütlerinde Bir Araştırma, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı: 30, 301-310

Çolakkadıoğlu, O., (2003). Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'nin (Adolescent Decision Making Questionnaire) Uyarlama Çalışması, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Delorenzo, D. R. (2000). The Relationship Of Cooperative Education Exposure To Career Decision- Making Self Efficacy And Career Locus Of Control. Journal of Cooperative Education, 35, 10-25.

Demirbaş, H. (1992). "Suçlu ve Suçlu Olmayan Ergenlerin Karar verme Davranışlarının Karşılaştırılması". Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Deniz M E., (2004). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz Saygı, Karar Verme Stilleri ve Problem Çözme Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Eğitim Araştırmaları Dergisi. Cilt:4, S: 25-35.

Deniz, M.E., (2004). “Investigation of the Relation Between Decision Making Self-Esteem, Decision Making Style And Problem Solving Skills of University Students”. Eurasian Journal of Educational Research. Vol: 15. 23-35.

Deveci, F., (2011) Ergenlerde Karar Verme Stilleri İle Alınan Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Dilek H., (2007) Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Dinç, F. (1992). “Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Benlik Algısı Düzeylerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eldeleklioğlu, J. (1996). “Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki”. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi

Eldeleklioğlu, J., (1999). Karar stratejileri ile ana – baba tutumları arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2, 7–13

Elmas, H.E., (2009) Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri İle Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Erman K.A., Şahan A., Can S., (2007), Sporcu bayan ve erkeklerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması, Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

Ersever Ö. H. (1996). Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erşan, E., Doğan, O., Doğan, S., (2009), Beden Eğitimi ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyi ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, Klinik Psikiyatri Dergisi sayı: 42., S: 36-37)

Fenichel, O. (1974). Nevrozların Psikanalitik Teorisi. (Çev. Selçuk Tuncer). Ege Üniversitesi Yayınları. No: 98. İzmir

Geçtan, E.; (1978) Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar, Ankara Üniversitesi, EBF yayınları, No: 69, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara s: 138-139

Gürbüz, N.(2009), 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının ve benlik saygılarının okul sonrası kültürel-sportif etkinliklere katılmalarına ve diğer bazı değişkenlere göre incelenmesi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Gürsakal, N., (1986) Karar Analizi Üzerine Bazı Notlar, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, Eskişehir

Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y., Özyeşil, Z. (2009). Benlik Saygısı Ve Akılcı Olmayan İnançlar Bakımından Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Analizi. Değerler Eğitim Dergisi, Cilt:7 S: 25-42

İlmez, M., (2010) Bir Kamu Kurumundaki Görevli Yöneticilerin Ve Çalışanların Liderlik Stilleri İle Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Kara, H., Yönetim Biliminin Düşünce İzleri, Üç Mart Baskı Merkezi, Kütahya, 2009.

Kasatura, İ. (1998). Kişilik Ve Özgüven Psikoloji Dizisi 4, Evrim Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, M., (1996) Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Korkmaz, H.N.(2007), Yaz Spor Okulları İle Çocukların Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Köknel, Ö. (1985). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitapevi. İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Kurt, Ü., (2003) Karar Verme Sürecinde Yöneticilerin Kişilik Yapılarının Etkileri, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara,

Kuzgun Y.; (1983) Ankara Üniversitesi E.B.F. "Psikolojik Danışma ve Psikoloji Teorileri" Yayınlanmamış Ders Notları, Ankara 1983, S: 75

Kuzgun, Y., (1992) Karar Stratejileri Ölçeği; Geliştirilmesi Ve Standardizasyonu. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Kuzgun, Y. (2000) Meslek danışmanlığı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı: Kuramlar, Uygulamalar, Nobel Dağıtım, Ankara.

Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G., ve Yang, K. S. (1998). Cross-cultural Differences In Self Reported Decision-making Style And Confidence, International Journal of Psychology, 33 (5), 325-335.

Mann, L.; Harmani, R. , Ve Pover (1989). Adolescent Decision-Making: The Development of Competence. Journal Of Adolescence, 12, 265-278

Mitchell, L. K., ve Krumboltz, Y. D. (1984). Research On Human Decision Making: Implications For Career Decision Making And Counseling. In R. W. Lent, & S. D. Brown (Eds), Handbook of Counseling Psychology, A Wiley- Interscience Publication. USA.

Morris, C.G., (2002), Psikolojiyi Anlamak, (Çev. Editörleri H.B. Ayvaşık, M. Sayıl), Psikoloji Derneği Yayınları No:23, Ankara, s.483

Nelson – Jones. R. (1995). Danışma Psikolojisi Kuramları. (Çev: F. Akkoyun, S. Doğan), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Onur, B., (1995), Gelişim Psikolojisi, İmge Kitapevi, Ankara, s.152

Örgün, S.K.(2000), Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, S: 5–16.

Öz, R., Yılmaz, H., Akçay, N., (2009), Tip 1 Diyabetli Çocuklarda Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:6 Sayı:1 Yıl:2009.

- Özerkan, K.N., (2004), Spor psikolojisine giriş, Nobel Yayınları, Ankara.
- Öztürk, M.O., (1997) Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları, İstanbul Hekimler Yayın Birliği, İstanbul
- Razı G.S., Kuzu A., Yıldız A.N., Ocakçı A.F., & Arifoğlu B.C. (2009). Çalışan gençlerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresle baş etme. Koruyucu Hekimlik Bülteni, 8(1), 17-26.
- Rugancı, N. (1988). "Self-Consciousness, Self-Esteem and Depression". Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Saydanoğlu, T., (2011) Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinde Saldırganlık Ve Öfke Düzeylerinin Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri Ve Benlik Saygısı İle Olan İlişkinin Araştırılması, Kocaeli Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Tıp Uzmanlık Tezi
- Sayiner B.; Savaşan E.; Sözen D.; Köknel Ö.; "Yükseköğretim Gençliğinin Benlik Algısının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: İstanbul Ticaret Üniversitesi Örneği", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.:6, S.:11, Bahar, İstanbul, 2007.
- Sinangil H.K.,(1993) Yönetici Adaylarında Karar Verme ve Kaygı İlişkileri, IIV. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği, 171-177 Ankara
- Sungur, P., Yüksek, S., (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlik bölümü son sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı ve kendini gerçekleştirme, Eğitim Bilimleri Dergisi cilt 3
- Şanlı, N. (1987)."Çekirdek Ailede Karar Verme Sürecine Eşlerin Katılımı" (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Tekin M., Özmutlu İ., Erhan S.E., (2008) Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Karar Verme Ve Düşünme Stillerinin incelenmesi, 10. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildirisi, Antalya
- Tiryaki M.G., (1997) Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Tosun, Kemal. (1992) İşletme Yönetimi (6. Baskı), Savaş Yayınları, Ankara, 1992

Turanlı, P., (2010) Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu İle Benlik Saygısı Ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Üre Ö., Yalçın B., Hamarta E., (2001). “Psikolojik Danışma Servisine Başvuran Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Belirti Düzeylerinin İncelenmesi”. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 12.

Yavuzer, H.(2003). Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu. Remzi Kitabevi S: 17-18 İstanbul

Yılmaz, M.,(2002) Yönetimde Karar Verme Süreci ve Bilgi Merkezlerinde Uygulanması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi, 16 (47) 1-20.

Yiğit H., (2010) Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu Ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Yiğit R., (2011) Emekli Polislerin Benlik Saygılarının Sahip Oldukları Değerler Açısından İncelenmesi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Haziran 2011, S: 86-94.

Yörükoğlu, A., (2000),Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları, Özgür Yayınları, İstanbul, S: 81

Zincirkıran Z., (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi Erişim Tarihi: 08.05.2012

<http://www.forumgercek.com/showthread.php?t=84696> Erişim Tarihi: 13.05.2012

Değerli Katılımcı!

Sizlerin benlik algısı ve karar verme düzeyleriniz hakkında bilimsel bir çalışma için kullanılacak bu çalışmaya desteğiniz için teşekkür ederim.(Kimlik bilgisi kullanılmayan bu çalışmada, lütfen soruların hepsini ve düşüncenize uygun olanı işaretleyiniz.)

MUHAMMET S. TAŞGİT
(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

1. **Yaşınız:** 17-20 yaş arası 21-23 yaş arası 24 yaş ve üzeri
2. **Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
3. **Bölümünüz:**
4. **Sınıfınız:** 1 2 3 4
5. **Kişisel geliriniz (aylık)**
 500 TL ve altı 501-1250 TL 1251-2000 TL 2001-2750 TL 2751 TL ve üzeri
6. **Ailenizin aylık ortalama geliri**
 500 TL ve altı 501-1250 TL 1251-2000 TL 2001-2750 TL 2751 TL ve üzeri
7. **Ailenizin Yaşadığı Yer**
 Köy İlçe Şehir Büyük Şehir
8. **Aile yapınız**
 Çekirdek Aile Geniş Aile Anne-Baba Ayrı
9. **Babanızın eğitim durumu**
 Okur-Yazar değil İlköğretim Lise Üniversite Y.Lisans/Doktora
10. **Annenizin eğitim durumu**
 Okur-Yazar değil İlköğretim Lise Üniversite Y.Lisans/Doktora
11. **Babınızın mesleği**
 Çalışmıyor İşçi Memur Serbest Emekli
12. **Annenizin mesleği**
 Ev hanımı İşçi Memur Serbest Emekli
13. **Aktif olarak Spor yapıyor musunuz?** Evet Hayır
14. **Spor branşınız?**
15. **Hangi amaçla Spor yapıyorsunuz?**
 Sağlık Sosyal aktivite Ekonomik kazanç Statü Kazanma

KARAR VERME ÖLÇEĞİ

KISIM I

		DOĞRU	BAZEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.	()	()	()
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.	()	()	()
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.	()	()	()
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissederim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.	()	()	()
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.	()	()	()
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.	()	()	()

KISIM II

1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.	()	()	()
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.	()	()	()
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.	()	()	()
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.	()	()	()
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.	()	()	()
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.	()	()	()
7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.	()	()	()
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.	()	()	()
9	Karar vermekten kaçınırım.	()	()	()
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.	()	()	()
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem	()	()	()
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.	()	()	()
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.	()	()	()
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.	()	()	()
15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.	()	()	()
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.	()	()	()
17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.	()	()	()
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.	()	()	()
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.	()	()	()
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.	()	()	()
21	Karar vermeyi ertelerim.	()	()	()
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.	()	()	()

BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Diğer insanlar tarafından sevicecek özelliklere sahip değilim.	()	()	()	()	()
2. Üretken bir insanım.	()	()	()	()	()
3. Kendimi anlamıyorum.	()	()	()	()	()
4. Çaresiz olduğumu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
5. Kendime güvenirim.	()	()	()	()	()
6. Anlamlı bir hayatım olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
7. Bir işi başaramadığımda hemen hayal kırıklığına uğrarım.	()	()	()	()	()
8. İnsanlar benimle olmaktan hoşlanırlar.	()	()	()	()	()
9. Olduğum gibi görünemiyorum.	()	()	()	()	()
10. Yeri geldiğinde kendimi ortaya koyabilirim.	()	()	()	()	()
11. Duygularıma güvenmem.	()	()	()	()	()
12. Halimden memnunum.	()	()	()	()	()
13. Kendimi küçümsüyorum.	()	()	()	()	()
14. İhtiyaçlarımı karşılayabilecek yeterlikteyim.	()	()	()	()	()
15. Nasıl görüldüğümün farkında değilim.	()	()	()	()	()
16. Kendimde olmasını istediğim özelliklere sahip değilim.	()	()	()	()	()
17. İnsanlar üzerinde etki bırakabilirim.	()	()	()	()	()
18. Başarısız biri olduğumu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
19. Kendime ilişkin değersizlik duyguları yaşadığım olur.	()	()	()	()	()
20. Benim onlara olduğu kadar, diğer insanların da bana ihtiyacı var.	()	()	()	()	()
21. Düşüncelerimin doğruluğuna güvenmem.	()	()	()	()	()
22. Bedensel olarak kendimi beğeniyorum.	()	()	()	()	()
23. Başarmak istediğim her şeyde başarısız olup yılgınlığa düşüyorum.	()	()	()	()	()
24. Bedensel ihtiyaçlarımı karşılayabilecek yeterlikteyim.	()	()	()	()	()
25. Grup içindeyken diğer kişiler benimle ilgilenmezler.	()	()	()	()	()
26. Zihinsel ihtiyaçlarımı karşılayabilecek yeterlikteyim.	()	()	()	()	()
27. Kendimden memnun değilim.	()	()	()	()	()
28. İnsanlık için önemli ve faydalı işler başarabilirim.	()	()	()	()	()
29. Çevremdeki önemli kişilerin gözünde değerli bir kişi olmadığımı düşünüyorum.	()	()	()	()	()
30. Duygusal ihtiyaçlarımı karşılayabilecek yeterlikteyim.	()	()	()	()	()
31. Kendimi ümitsiz hissediyorum.	()	()	()	()	()
32. Kararlarım bana ait değil.	()	()	()	()	()